

**COMUNIONE E LIBERAZIONE BROLIJOS REKOLEKCIJOS
“AR ŽMOGUS, KAI PASENSTA, GALI GIMTI IŠ NAUJO?”
RIMINI, 2010 m. balandžio 23-25 d.**

**PENKTADIENIO VAKARAS – balandžio 23 d.
IŽANGA – KUNIGAS JULIÁN CARRÓN**

Mes visi čia atvykome daugmaž sąmoningai ir vedami troškimo, lūkesčio, neatidėliotino poreikio, kad mūsų gyvenime įvyktų kažkas, kas jį atnaujintų, leistų jam, jeigu jis sustojęs, vėl pajudėti iš vietos, nugalėtų tą mummyse glūdintį ir mus paralyžiuojantį skepticizmą, leistų mums įkvėpti gaivaus oro, padėsiančio mums neuždusti aplinkybėse.

Gerai žinome, jog vienintelis, į istoriją atnešęs šią naujovę, yra Kristus. Mes visi čia susirinkome vedami tos vilties, kurią mummyse – tavyje, manyje - kažkada įžiebė Jis, paskatinti to mus sujudinusio krūptelėjimo, kurį nuo to pirmo karto dar vis jaučiame. Kiek daug mūsų asmens bruožų bei mūsų gyvenimo aspektų Jis dar turi pakeisti!

Todėl prašykime Kristaus Dvasios, kad Kristus vis labiau įsismelktų į kiekvieną mūsų esybės ląstelę, kad jis vis labiau mus įgalintų dalyvauti tame Būties susijaudinime, kuriuo su mumis pasidalinti teikėsi Būties Slėpinys (“Tu esi būties versmė”).

NUŽENK ŠVENTOJI DVASIA

Pradėsiu perskaitydamas Šventojo Tėvo mums atsiųstą telegramą:

“Comunione e Liberazione brolijos rekolekcijų tema ‘Ar žmogus, kai pasensta, gali gimti iš naujo?’ proga popiežius visiems dalyviams siunčia nuoširdžius sveikinimus ir, linkėdamas, kad šis susitikimas atnaujintų ištikimybę Kristui – vienintelei vilties versmei, padėsiančią uoliai liudyti Evangeliją, meldžia dangaus nepašykštėti pagalbos ir Jums, brolijos atsakingiesiems bei visiems susirinkusiesiems siunčia atskirą apaštalinį palaiminimą. Kardinolas Tarcisio Bertone, Vatikano Valstybės Sekretorius”.

Sveikinu visus jus ir visus draugus iš šešiolikos šalių, kurie dabar yra susijungę su mumis.

“Kristus prisikėlė!”. Šią žinią Bažnyčia šiuo laikotarpiu nenuilsdama mums skelbia jau ištikus amžius. Šis įvykis yra užvaldęs visą istoriją. Jo negali išdildyti joks nei mūsų, nei mūsų brolių suklydimas ir joks pasitaikantis blogis. Todėl šis faktas yra mūsų vilties priežastis ir todėl mummyse nuo pat pirmosios šių dienų akimirkos turi viešpatauti prisikėlusioji Jo esatis. Žvilgsnis į mūsų gyvenimus, į mūsų pačių jausmus, žvilgsnis į tikrovę ir į pasaulį dabar neatitiktų visų tikrovės veiksnių, jeigu jo atskaitos taškas nebūtų šis pripažinimas. Tas žvilgsnis būtų melagingas, nes trūktų lemiamo visos istorijos veiksnio. Nėra ir niekad nebuvo didesnės naujovės už faktą, kad Kristus prisikėlė. Todėl tiek, kiek mes leidžiamės persmelkiami šios gyvos Esaties, tiek leidžiamės ir užvaldomi šios tiesos, kuri yra faktas. Tai yra faktas, o ne mūsų išgalvotas dalykas, tai istorijoje įvykęs įvykis, todėl mes jaučiame, jog jis keičia mūsų pačių jauseną.

Šiomis dienomis mes susirinkome draugėn, kad išgyventume jas veikiami šio susijaudinimo dėl to, kad Kristus mirė, o paskui prisikėlė dėl mūsų. Prašau jūsų palikti jam erdvės, leisti, kad šis įvykis jus patrauktų. Neleiskime, kad mummyse liktų vien žodis. Tai įvyko: kiek šviesos atneša, kaip lengvai leidžia atsikvėpti, kiek vilties gyvenime suteikia šis faktas! Tai galingiausias faktas, akivaizdžiausias Slėpinio švelnumo kiekvienam iš mūsų ir beribės, gailestingos Slėpinio meilės mūsų niekingumui, mūsų išdavystei ženklas.

Būtent Jis, Jo pergalinga esatis mūsų tarpe skatina mus tęsti savo kelią ir vis labiau stengtis įveikti tą prarają tarp žinojimo ir tikėjimo, kad šis tikėjimo pripažįstamas faktas labiau už visa kita apspręstų gyvenimą. Tuo tarpu, jeigu šis faktas liktų vien dievobaimingumo ir pamaldumo lygmenyje, tai atrodytų, tarsi jo iš viso nebūtų buvę, tarsi jis nebūtų pakankamai tikras, svarus, kad galėtų pakeisti gyvenimą, jį įtakoti, ir tuomet mus apspręstų visa kita, kas mus įveikia, sutrikdo, kas atima mums drąsą, kas neleidžia įkvėpti, matyti ir ranka paliesti tos naujovės, kurią į mūsų gyvenimą atnešė ir vis atneša prisikėlęs Kristus.

Prieš dvejus metus bendruomenės mokykloje pradėjome tikėjimu, kurio pradžia (juk visi prisimenate) – tai susidūrimas su išskirtine Esatimi. Tikėjimas – tai pripažinimas šios išskirtinės Esaties, kurią šiandien tiesiog fiziškai sudabartina liudytojai, visa krikščionių tauta, Bažnyčia ir kuri būtų neįmanoma, jeigu Jis jos negaivintų nuolatos. Tačiau praėjusiais metais matėme, kad, nepaisant daugybės mūsų patirtų nepaprastų įvykių, nepaisant daugybės girdėtų liudininkų, dažnai mes jautėme, jog po akimirkos viskas išblėsdavo, ir tada nustatėme, kad to priežastis yra ta praraja tarp žinojimo ir tikėjimo, pasireiškianti tikėjimo susiaurinimu: tikėjimas mums buvo ne išskirtinės, man pažįstamos ir mane keičiančios Esaties pripažinimas, bet po akimirkos išblėstančio jausmo projekcija, tam tikra etika, arba tam tikra pažinimui svetimo arba jam priešingo religingumo forma. Taigi šios susiaurinimo esmė buvo ta, kad tikėjimas nebebuvo suvokiamas ir išgyvenamas kaip esančios tikrovės pažinimo kelias, o tai mus silpnina ir trikdo kaip ir visus kitus. Tikėjimas, kuris nėra pažinimas, kuris nėra tikros Esaties pripažinimas, gyvenimui nereikalingas, jis neįkvepia vilties, nekeičia mūsų jausenos, jokiai aplinkybei neįkvepia gyvybės, jokioje aplinkybėje neleidžia tau laisvai kvėpuoti. O svarbiausiu tą apsunkinančiu dalyku mes įvardijome žmogiškumo trūkumą: tai, ko mums trūksta, yra ne Esatis (mus juk supa daugybė ženklų, liudytojų), bet žmogiškumas – taip mums sako kunigas Giussani. Jeigu pažinimo kelyje nedalyvauja žmogiškumas, tai tas kelias baigiasi. Taigi trūksta ne Esaties, trūksta to kelio, kurį paskatina smalsumas susidūrus su šia Esatimi, kurią mes vis giliau trokštame pažinti.

Praėjus metams dar yra ženklų, akivaizdžiai rodančių, jog ta praraja tarp žinojimo ir tikėjimo dar vis nėra įveikta. Kai kuriuos iš jų pastebėjau ir aš. Pirmasis jų yra tai, kad nėra suvokiamas krikščioniškojo įvykio ir žmogiškumo ryšys, jie ir toliau suvokiami kaip vienas su kitu nesusiję. Pamenu, jog šių metų pradžioje vienas žmogus po visų tų primygtinų kalbų apie reikiamą nuveikti darbą ir patirtį man pasakė, jog susitikimo su judėjimu pradžioje jį labiausiai pribloškė faktas, kad tai buvo susitikimas su kažkuo objektyviu/realiu ir kad aš labai primygtinai kalbėjau apie darbą/pastangas. Turėjau priminti, kaip sakiau pradžioje, kad tai susidūrimas su Esatimi, tačiau be to darbo/be tų pastangų viskas išblėsta. O jeigu tai vis dar sunku padaryti, tai reiškia, jog nesupratome ryšio tarp krikščioniškojo įvykio ir “aš” pajudėjimo iš vietos. Mes nesuprantame, kad ženklas, rodantis, jog aš kažką sutikau, yra būtent mano kibimas į darbą, nes yra pažadinamas mano žmogiškumas. Mes nesuprantame, jog “darbas”/pastangos yra akivaizdžiausias ženklas to, kad krikščionybė yra įvykis, kad manyje įvyksta kažkas, kas mane prikelia, pažadina.

Antrasis ženklas yra tas, kad krikščioniškasis įvykis nesukuria naujos mąstysenos. Šią vasarą man teko klausytis vieno iš mūsų, gyvenančių užsienyje, ir jis sakė, jog kai kuriais atvejais matosi, kad ankstesnė mąstysena yra labiau lemiama, stipresnė už po susitikimo atsiradusią mąstyseną. Tai matosi iš to, kaip yra reaguojama į įvykius. Dažnai mūsų, daugelio iš mūsų reakcija labiau atitikdavo vyraujančią, daugelio mąstyseną, o ne judėjimo skelbiamą mąstyseną. Taigi, kadangi turėjau galimybę apsilankyti visose bendruomenėse, šitą dalyką mačiau visur. Atrodo, tarsi mes savyje nepastebėtume poveikio to, ką taip įtaigiai nusako Péguy: “Pirmą kartą, pirmą kartą po Jėzaus mes

priešais savo akis išvydome, priešais savo akis išvystame gimstant pasaulį, na jei ne pasaulį, tai bent miestą; na gal daugiau nei miestą, gal naują visuomenę; ne miestą, bet šiuolaikinę visuomenę, šiuolaikinį pasaulį, mes išvystame kuriantis pasaulį, visuomenę arba bent jau buriantis, gimstant ir augant, po Jėzaus, bet be Jėzaus, o baisiausia, mano drauge, - nereikia to neigti – yra tai, kad jiems pavyko. Tai jus pastato į tragišką, unikalią padėtį. Jūs esate pirmieji, iš šio šiuolaikinio pasaulio jūs esate pirmieji”. Po Jėzaus, bet be Jėzaus. Bet kokie gi yra šito “be Jėzaus” požymiai? Tai ne vien palaipsninis nutolimas nuo religinės praktikos; ryškiausias Kristaus išstūmimo iš gyvenimo požymis yra esminių žmogiškumo aspektų užgniaužimas, susiaurintas savo žmogiškumo, savęs suvokimas, siauras proto, jausmų, laisvės panaudojimas, troškimo svarbos sumenkinimas. Kunigas Giussani prieš daugelį metų tam išreikšti kaip metaforą panaudojo Černobylio branduolinių sprogimą, sukėlusį šį žmogiškumo dinamizmo pokytį.

Todėl matydamas visus šiuos dalykus, aš savęs klausiau: kas gi yra... ar krikščionybė įstengia suskaldyti kietą mūsų mąstysenos kevalą, ar tai tik koks pagražinimas, dievobaimingas, moralistinis, organizacinis priedas prie jau pilnai sudėto “aš”, besipriešinančio bet kokiam įsikišimui iš šalies, kad ir koks svarbus ar lemtingas šis būtų? Dėl to šiais metais man daug kartų iškilo klausimas: ar žmogus, kai jis pasensta, gali gimti iš naujo? Ir šis klausimas tapo šių rekolekcijų tema. Ar šioje mūsų situacijoje įmanoma nauja būtybė, kažkas iš tiesų naujo? Mano manymu tai yra didžiausias krikščionybei iškilęs iššūkis šiais laikais. Ar krikščionybė – taip, kaip ji pasiekė mus, t.y. per judėjimą - įstengs suskaldyti tą kiekvieno mūsų lukštą, pasireiškiantį tuo, kaip mes gyvename tikrovėje, ar ji yra pasmerkta likti svetimu dalyku, taigi tam tikru priedu? Jeigu nesikeičia tikrovės suvokimas ir vertinimas, tai reiškia, kad gilumoje “aš” nepaveikė jokia naujovė, kad krikščioniškasis įvykis neprasisiskverbė į “aš”. Ir mums Kristus, tikėjimas gali būti tik vienas iš daugelio kitų dalykų, dar vienas priedas, dar vienas šalia kitų esantis ir su jais nesusijęs dalykas, kaip ir kiti dalykai turintys savo atskiras pažiūras ir jauseną. Visą problemą – kaip kadaise išleistoje CL studentų susitikimų knygoje sakė kunigas Giussani – visą mūsų tikėjimo poziciją galima būtų ir suvesti į šio priešpastatymo (tikėjimo ir gyvenimo, teigiant, kad jie nesusiję) paneigimą, nes Kristus, krikščioniškasis įvykis yra gyvenimas ir todėl paveikia ir persmelkia visa ką. Nepaneigdami šios pozicijos mes negalėsime suprasti, jog tikėjimas neabejotinai liečia gyvenimo poreikius, yra su jais susijęs. Kiekvienas iš mūsų gali įvertinti šių metų darbą, gali įvertinti tai, kiek ši naujovė prasiskverbė į jo “aš” gelmes. Kokio naujumo įnešė? Tai ne mūsų mintys. Tai tas, kaip mes nustembame išgyvendami tikrovę, ar mūsų gyvenimas yra apsunkintas, ar mes negalime lengvai atsikvėpti... tai ne nuomonių ar supratimo problema: mes tai matome iš to, kaip išgyvename tikrovę, matome, ar Kristus į mūsų “aš” gelmes prasiskverbė kaip naujovė ir viską apsprendžia naujai. Šiais metais viso to daugybė ženklų aš mačiau daugelyje mūsų bendruomenių, tačiau tuo pat metu reikia nuveikti ir daugybę darbo, o tai mes visi galime suprasti iš savo patirties. Visi šie pozityvūs ženklai turi bendrą vardiklį – tai žmonės, dedantys pastangas sekti tuo pasiūlymu, kurį sau iškėlėme. Tačiau daugeliui dar vis kyla klausimas: koks gi tas darbas, kurį turime nuveikti? Nes dažnai žodis “darbas” kiekvienam suprantamas pagal jo paties įsivaizdavimą.

Todėl norime ir toliau aiškintis, ką reiškia šis žmogiškumo trūkumas, ir šiais metais dirbant su novicijais man teko vesti kai kurias paskaitas apie “Religinį jausmą” (*Il senso religioso*). Kadangi man be galo rūpėjo šis mūsų kartu daromas darbas, mane pribloškė tai, kaip aš vėl perskaičiau kai kuriuos “Religinio jausmo” skyrius. Aš juos perskaičiau ne taip, kaip įvairiomis progomis skaitydavau anksčiau, kaip kelio į tikėjimą dalį. Aš juos skaičiau iš tikėjimo pozicijų, kaip jau tikintis žmogus, ir todėl leisiu sau pasinaudoti kai kuriais “Religinio jausmo” skyriais, kad padėčiau mums visiems suprasti, kaip kunigas Giussani mus veda net ir čia, šiame mūsų kelio etape.

Bet prieš tai – tai padarysime rytoj – turime turėti prieš akis pastabą, apie kurią užsiminiau pirma: kad mums įvykis ir darbas/pastangos visados atrodo prieštaraujantys vienas kitam. Tačiau tai tik vienas pavyzdys tos distancijos, kurią kartais pajuntu esant tarp ketinimo sekti kunigu Giussani ir tarp tikrojo sekimo kunigu Giussani. Ir pažiūrėkite, kodėl (tai skirta tiems, kurie priešpastato krikščionybę ir darbą/pastangas): Jėzus Kristus – taip sako Giussani – į pasaulį atėjo ne tam, kad savimi pakeistų žmogaus darbą/pastangas (vien to jau pakaktų norint panaikinti tą sunkumą), žmogaus laisvę ir panaikintų žmogaus išbandymus, kurie yra esminė laisvės sąlyga. Jis atėjo į pasaulį tam, kad gražintų žmogų prie visų klausimų esmės, prie jo esminės struktūros ir prie jo realios situacijos. Iš tiesų visos problemos, kurias žmogus yra pašauktas gyvenimo išbandymų išspręsti, užuot išsisprendusios, dar labiau komplikuojasi tada, kai nėra išsaugomos tam tikros esminės vertybės. Jėzus Kristus atėjo sugrąžinti žmogaus į tikrą religingumą, be kurio kiekvienas siekis/bandydas išspręsti problemą yra melas: dalykų prasmės pažinimo klausimas (tiesa), dalykų panaudojimo klausimas (darbas), pilno sąmoningumo klausimas (meilė), žmonių sugyvenimo klausimas (visuomenė ir politika) nėra teisingai iškelti ir todėl kuria vis didesnę sumaištį atskiro žmogaus bei visos žmonijos istorijoje, jeigu, juos sprendžiant, jos nėra paremiamos religingumu, nes Jėzaus užduotis nėra spręsti įvairias problemas. Jo užduotis yra žmogų sugrąžinti į tą poziciją, kurioje būdamas jis galėtų mėginti išspręsti tas problemas teisingai. Šias pastangas turi dėti kiekvienas žmogus atskirai, ir jo egzistencijos užduotis būtent ir yra tas mėginimas, tas bandymas. Todėl primygtinės kalbos apie religingumą yra svarbiausia ir absoliuti ugdytojo pareiga – tėsia kunigas Giussani – t.y. pareiga draugo, to, kuris myli ir nori padėti žmogiškumui jo kelyje į savo likimą, o žmogiškumas egzistuoja tik kiekviename žmoguje, kiekviename asmenyje. Šis atkaklus reikalavimas – tai Jėzaus Kristaus kvietimas. Negalima net ir galvoti, jog gali pradėti suprasti krikščionybę, jeigu nepradedi nuo jo ištakų – didelės meilės kiekvienam žmogui atskirai. Bažnyčios užduotis (jeigu dar neaišku) yra ta pati. Bažnyčios tiesioginė užduotis nėra pateikti žmogui problemų, su kuriomis jis susiduria savo kelyje, sprendimą. Jos užduotis, kurią ji istorijos bėgyje skelbia kaip savą, yra žmonijos ugdyimas religiniam jausmui, t.y. teisingai žmogaus pozicijai tikrovės ir jos keliamų klausimų atžvilgiu, nes žmogaus problemų negalima atsieti nuo žmogaus laisvės ir kūrybingumo. Todėl – ir tada jau baigsiu – geriausia pagarba, kurią galime išreikšti kunigui Giussani jo penkerių mirties metinių proga, - tai mūsų sekimas juo, ne vien mūsų ketinimas juo sekti, bet daugiau tikras sekimas juo. Ir tada galėsime pamatyti, kaip po penkerių metų po jo mirties jis mums dar vis ir labiau nei bet kada yra tėvas, dar vis mus kuria, jeigu mes iš tikrųjų tą leidžiame.

Toks didžiulis gestas negali išlikti be mūsų visų pasiaukojamo indėlio atidžiai sekant pranešimus, laikantis tylos, klausantis nurodymų ir šis pasiaukojamas indėlis yra mūsų prašymas Kristui, kad jis pasigailėtų mūsų menkumo, kad ir šiomis dienomis mus gelbėtų. Tai galimybė sukurti atitinkamą tylos atmosferą, kad sėkla, kurią sėsime šiandien, kai klausysimės, nekristų į gatvę, kur nėra tinkamos terpės jai sudygti, nes be tylos viskas šluote nušluojama tiesiog per akimirksnį. Man visados daro įspūdį tai, kad tyla gimsta būtent iš šio įvykio: Jo žodis mane pripildo tylos. Tyla reikalinga ne vien dėl tvarkos, tai yra ir atsakas, vienintelis tinkamas atsakas į šį įvykį.

ŠEŠTADIENIO RYTAI – BALANDŽIO 24 D.

PIRIMOJI PASKAITA – KUNIGAS JULIÁN CARRÓN

Tik dieviškumas gali “išgelbėti” žmogiškumą

Turime aišką tikslą: įveikti prarają tarp žinojimo ir tikėjimo, kad galėtume visą savo gyvenimą paremti kažkuo tikru, realiu, kas mums leidžia gyventi visiškai kitaip, naujai. Taigi, kaip sakėme, norint pasiekti šį tikslą, reikia įveikti tą žmogiškumo trūkumą.

1. Tikrovės provokacija

Bet kas gi žmogiškumą skatina veikti? Pirmas dalykas: tikrovės provokacija/iššūkis. Jeigu aš šią akimirką, išeidamas iš savo motinos iščių, atmerkčiau plačiai akis, mane užvaldytu nuostaba, stebėjimasis dalykais kaip buvimu. Juk aišku, kad nuostaba – tai iš provokacijos kilusi patirtis. Atverdama akis tikrovei priešais save išvystu kažką, kas išprovokuoja atsivėrimą. Tai, kaip tikrovė pasirodo man, yra primygtinė nuoroda į Kažką kitą. Todėl tikrovė manyje išprovokuoja šį atsivėrimą, ji mane ugdo, prisideda prie mano augimo ne kalbomis, paliejimais, moraliniais pamokymais, bet provokuodama mane/darydama man iššūkį: tai tikrovės indėlis į tai, kad mano “aš” atsivertų, nuolatos vis labiau darytųsi atviras visai tikrovei.

Bet kaip gi tikrovė įgalina šį atsivėrimą? To poveikio, kurį ji sukelia manyje, dėka. Žvilgsnio į tikrovę rezultatas yra ne toks pat, koks gaunamas fotojuostelėje, ji ne vien tik palieka manyje savo atvaizdą ir tiek, ji palieka manyje savo atvaizdą ir mane paskatina veikti. Įsivaizduokime, kad aš ateinu vesti pamokos jaunuoliams ir su savimi atsinešu elektroninį prietaisą, kurio jie niekada nėra matę. Kai bandau prijungti jį prie elektros tinklo, kad galėčiau juo naudotis, pamatau, jog laidą pamiršau mokytojų kambaryje. Kas tada atsitiks? Kas atsitiks, jeigu minutėlei išėsiu iš klasės pasiimti laidą? Tiems, kas yra dirbę mokytojais, nėra sunku nuspėti: visi pakils iš vietų ir bėgs prie stalo pasižiūrėti, kas ten per daiktas. O jeigu kas, norėdamas parodyti, jog nesielgia kaip visi, neatsistos, tai turės atsilaikyti, jam prireiks daugiau energijos atsilaikyti savo smalsumui, nei pasiduoti tam viliojančiam aparatui klasėje. Taigi tikrovė mane skatina, ji skatina mane ieškoti kažko kito už to, kas matosi akivaizdžiai. Taip būna todėl – sako mums kunigas Giussani – , kad tikrovė mūsų sąmonę pagauna taip, jog ši nujaučia, iš anksto numato esant kažką kitą. Maria Zambrano teigia: Žmogus atsigręžia į tikrovę, kad galėtų ją daugiau ar mažiau pažinti tik tada, kai patiria, jog ji yra tarsi pažadas, tarsi tėvynė, iš kurios iš principo yra tikimasi visko ir kurioje tikimasi, jog yra įmanoma viską rasti. Todėl jūros, žemės, dangaus ir visų dalykų, judančių juose, akivaizdoje aš nesu bejausmis, esu atgaivintas, išjudintas, sujaudintas to, ką matau, ir šis sujudimas skirtas kažko kito ieškojimui.

Atgaivintas, sujaudintas, išjudintas: mane visą sujaudina šis santykis su tikrove ir pastūmėja eiti toliau to, kas betarpiška. Jeigu tikrovė geba šitaip patraukti ir paskatinti “aš”, tai įsivaizduokite, kokią galią tam “aš” turės išskirtinė Esatis, pilna tokio širdį atitinkančio žavesio, kad galinti priversti prisišlieti prie jos kaip niekas daugiau. Nes krikščionybės atveju veikia tokia pati dinamika kaip ir tikrovės atveju, ir netgi galingesnė, nes būtent šiuo atveju ji pasiekia savo aukščiausiąjį laipsnį. Jų, Jono ir Andriejaus, širdys tą dieną susidūrė su Esatimi, kuri netikėtai ir akivaizdžiai atitiko jų paprasto ir neišpuikusio žmogiškumo tiesos, grožio ir teisingumo troškimą. Nuo tada, nors ir daugelį kartų Jį išduodami ar neteisingai suprasdami, jie Jo daugiau nebepaliko ir ėmė priklausyti Jam. Tai ta pati patirtis, kurią prieš daugelį metų mums liudijo kunigas Giussani: “Tik Kristui rūpi visa, kas vyksta su mano žmogiškumu”. Tai ta pati Dionizijaus Areopagito nuostaba: “Kas gi mums kada galės kalbėti apie ramybės sklidiną Kristaus meilę

žmogui?”. “Koks išskirtinis yra Kristus – tai man, betarpiškai ir be jokių abejonių, leido pajusti ir atpažinti būtent tas širdies paprastumas, kaip tai būna dėl nenuginčijamo, nepaneigiamo faktų akivaizdumo bei tikrovės dalykų, kurie, atsidūrę mūsų akiratyje, paveikia iki pat širdies gelmių”.

Kodėl šis susitikimas turi tokį poveikį tam “aš”? Todėl, kad susitikimas su objektyviu nuo asmens nepriklausančiu faktu sustiprina pažintinius sąmonės gebėjimus, padaro skvarbesnį žmogaus žvilgsnį žvelgiant į nepaprastą tikrovę, kuriai provokuoja. Tai vadinama tikėjimo malone. Dėl ko gi ši nepaprasta tikrovė tai stipriai patraukia “aš” ir sustiprina gebėjimą pažinti? Dėl to, kad tas faktas atitinka manojo “aš” konstitutyvinius poreikius. Dėl to krikščioniškoji patirtis labiausiai ir išaukština protą bei laisvę, labiau nei bet kas kitas sujūdina visą “aš”, jo protą ir laisvę. Taigi krikščionybė yra tas įvykis, kuris kaip joks kitas tikrovės reiškinys neišaukština proto ir laisvės būtent todėl – kaip, kalbėdama apie tikėjimą, teigia Edita Štain (Edith Stein) –, kad “patraukia mano asmens branduolį ir tada aš jo laikausi”.

2. Ženklas

Ką tame “aš” sukelia faktas, jog ši Esatis taip galingai jį patraukia santykyje su tikrove? Antras dalykas: ženklas. Kunigas Giussani tęsia: kas yra tas dalykas, kurį galima matyti ir paliesti ir kuris, jį matant ir liečiant, mane pastūmėja kito link? Tai ženklas. Būtent toks yra metodas, kuriuo pasinaudodama prigimtis mus nukreipia į kitą. Tai ženklo metodas. Ne kokios nors kalbos ar paliepiamai: tai tikrovė, kuri mane sujūdina, sujaudina, provokuoja, skatina. Tai yra ta nepaprasta pastaba, kurią mums duoda kunigas Giussani: tai ne mūsų mintys, ne mūsų ketinimai, bet tikrovė, šis sąžiningumas tikrovės atžvilgiu. Nes kokia gi pagunda kyla mums patiriant šią provokaciją, kurios dėka mums atsiranda galimybė išžvelgti, kur ima trūkti žmogiškumo? Pagunda sukliudyti tam kylančiam sujūdimui, numalšinti tą paskatinimą. Kunigas Giussani, norėdamas padėti mums lengviau suprasti, ką tai reiškia, pateikia tris pavyzdžius.

Įsivaizduokite kelio kryptis rodančią rodyklę (tik pažiūrėkite, kokį pavyzdį jis panaudoja). Matant šį reiškinį (taigi aš matau kelio kryptį žyminčią rodyklę) nebūtų protinga, nebūtų būdinga žmogaus prigimčiai neigti kažko kito egzistavimą. Stovint kryžkelėje ir matant kelio nuorodos rodyklę nebūtų protinga, racionalu pretenzingai norėti pakeisti tam tikro dalyko kryptį, paneigti to stulpo ir tos rodyklės egzistavimą taip paneigiant ir tai, jog egzistuoja ir kažkas kitas, į kurį nukreipia tas stulpas ir rodyklė, todėl žvilgsnis į tą reiškinį neatitiktų energijos, kurią turėdamas žmogus susiduria su tuo stulpu ir ta rodykle, žmogiška prasme nebūtų adekvatu prisidėti prie to reiškinio užbaigiant jo patirtį vien akivaizdybės pažinimu. Tą patį kunigas Giussani sako ir apie gėlių daromą įtaką. Iš tiesų juk žvilgsnis į žibuoklių puokštelę nebūtų žmogiškas, jeigu nebūtų priimtas tame reiškinyje esantis kvietimas; o to kvietimo esmė – tai provokacija klausimui “Kodėl?”. Taip yra su visais tikrovės dalykais. Lygiai taip pat nežmogiška būtų žvelgti į pasaulio tikrovę užslopinant žmogišką gebėjimą leisti į kito paieškas, nes juk, kaip žmogišką būtybę, asmenį skatina dalykų esatis, jų buvimas. Tai, tas visiškas žmogiškumo blokavimas, būtų (dėmesio!) pozityvistinė pozicija. Būtent tai, tas visiškas žmogiškumo blokavimas, ir yra žmogiškumo trūkumas.

Kaip gi tad mums padeda Kristus? Kaip jis mus lydi tam, kad padėtų, ne kad padarytų vietoj mūsų, bet kad mums padėtų? Būtent todėl... todėl, kad ta Jo esatis mus pagauna taip stipriai, kad visus dalykus ir matome tokius, kokie jie iš tiesų yra. Kunigas Giussani dar sako: įsitikinimo Kristaus esatimi persmelktam krikščioniui, naujajam žmogui kiekvienas dalykas yra naujas kūrinys, t.y. ženklas, kiekvienas dalykas yra ženklas. Evangelija pakankamai akivaizdžiai mums liudija apie žvilgsnį, kuriuo Jėzus žvelgė į gamtą, apie tai, kaip savo mokiniams rodė lauko gėles, dangaus paukščius, figmedžius, savo krašto

vynuogynus, savo mylimo miesto vaizdą... Jis, Kristus be galo aiškiai ir visai nedvejodamas suvokdavo sąsają tarp Savo žvilgsnio objekto bei likimo, t.y. Tėvo, kiekvienas dalykas Jam buvo kuriančio Tėvo veiksmo vaisius ir todėl – stebuklas. Taip ir šis Kristaus įvestas naujas žvilgsnis į tikrovę: kuo labiau žmogus gyvena tikėjimu remdamasis Kristaus esatimi Bažnyčioje, tuo didesnė bus nuostaba matant Dievo ženklus net ir slapčiausioje situacijoje, net ir kylant pačiai slapčiausiai minčiai. Tada, kad prisimintum tas didingas gyvenimo ištakas, nereikės ir jokio ypatingo sukrėtimo, užteks ir paprasto įvykio: į vieną tašką žvelgianti akis geba aprėpti ir visa kita aplinkui, ir tik tokiu būdu išryškėja tikrosios to vieno taško proporcijos. Lygiai taip pat aprėpiant visa kita išryškėja ir religinis sąmonės lygmuo. Jis atėjo būtent tam, atėjo, kad pažadintų religinį jausmą. Dažnai mes savo gyvenimą leidžiame be tokios visaapimančios vizijos, tarsi turėtume kokią ydą, leidžiančią mūsų žvilgsniui matyti tik atskiras detales. Tuo tarpu estetika, etosas, tiesa atsiranda iš visumos.

Koks būtų gyvenimas, draugai, jeigu kiekviena, nors ir labiausiai užslėpta, akimirka būtų sklidina šio intensyvumo? Todėl mums reikia, kad Kažkas mus išlaisvintų nuo šios ydos, kuri mūsų žvilgsniui leidžia matyti tik atskiras detales. Ir Kristus atėjo būtent tam, kad išlaisvintų mus nuo šios ydos ir atvertų mus visumos matymui. Kokiu gi būdu? Stipriai pritraukdamas prie savęs, leisdamas pasireikšti visai mūsų meilei, visai mūsų laisvei ir visam mūsų protui. Romano Guardini viename iš savo gražiausių puslapių sako: “Krikščioniškasis tikėjimas atsiranda kaip asmeninis prisirišimas prie šio susitikimo. Panaši situacija būna tada, kai žmogus, kuriam kitas asmuo įgyja esminę reikšmę (pavyzdžiui, kai žmogus įsimyli). Tai gali vykti su tokia jėga, jog visas pasaulis, likimas, pareiga įsikūnija tarsi per tą mylimą asmenį, viską tarsi prisodrina to asmens esatis, viskas jį primena, jis viskam suteikia prasmę. Didžios meilės istorijoje visa, kas įvyksta, tampa įvykiu”. Įvykis, kiekvienas dalykas tra įvykis, nes aš su viskuo užmezgu ryšį vedamas to susijaudinimo, kurį sukelia mano mylimas asmuo, ir tada visa kas ima man byloti, mane stebinti. Heschel’is sako: “Mes Slėpinį išvelgiame ne tik tada, kai baigiame kokį nors apmąstymą arba kai stebime keistus ir nepaprastus įvykius. Mes apie jį pagalvojame dažniausiai tada, kai suvokiame stebinantį faktą, jog tie faktai/įvykiai egzistuoja”. Faktai, kurie anksčiau atrodė savaime suprantami, dabar ima mus stebinti ir tada, nors veiksniai ir lieka tokie patys, gyvenimas tampa visiškai kitoks.

Būtent tam Jis ir atėjo, kad padėtų mums tame. Tačiau, kaip Evangelijoje priekaištauja Jėzus, mes prieš tai galime atsilaikyti. Jėzus minioms kalbėjo: “Matydami debesį, kylantį vakaruose, jūs tuoj pat sakote: 'Ateina lietus', ir taip atsitinka. Pučiant pietų vėjui, jūs tvirtinate: 'Bus karšta', ir taip iš tiesų esti. Veidmainiai! Jūs mokate išaiškinti, ką reiškia žemės ir dangaus išvaizda, tai kodėl gi neišsiaiškinate šio laiko prasmės?”, kaip iš to, ką matote priešais savo akis, neįstengiate atpažinti tų faktų, tų ženklų, kuriuos aš jums parodau savo stebuklais, savo ženklais... kodėl gi negalite viso to atpažinti? Ne todėl, kad esate kvaili. Ši kaltinimas veidmainyste yra teisingas, nes žmonės yra pakankamai protingi, kad galėtų atpažinti orus pranašaujančius ženklus (debesis ir pietų vėją), todėl turėtų gebėti atpažinti ir Dievo veikimo ženklus. Tam neturime pasiteisinimo. Jeigu žmonės to nedarė, tai ne todėl, kad nesugebėtų, bet todėl, kad neturi noro to daryti.

3. Ar žmogus, kai pasensta, gali gimti iš naujo? (“Bet kaip gali gimti žmogus, būdamas nebejaunas?”, Jn 3, 4)

Būtent dėl šio mūsų nenoro mums ir kyla klausimas: “Ar iš viso tai įmanoma?”, po viso to, kas mums nutiko ir vis dar nutinka, mes dar klausiame: “Ar tai įmanoma?”. Trečias dalykas: Ar žmogus, kai pasensta, gali gimti iš naujo? Šį klausimą iškėlė Nikodemus.

Nikodemas iš ženklų atpažįsta, jog Jėzus kaip Mokytojas yra atėjęs iš Dievo: “Rabi, mes suprantame, kad esi atėjęs nuo Dievo kaip mokytojas, nes niekas negalėtų padaryti tokių ženklų, kokius tu darai, jeigu Dievas nebūtų su juo“, tačiau iš Nikodemo žodžių paaiškinimo suprantame, jog Jėzus puikiai suprato, kur slypi keblumas: “Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: jei kas neatgims iš aukštybės, negalės regėti Dievo karalystės”, jeigu žmogus neleidžia sau atgimti iš to, ką pripažįsta, jis negalės regėti dievo karalystės. Tai ta pati ir sinoptinėse evangelijose kartojama sąlyga: “Iš tiesų sakau jums: jeigu neatsiversite ir nepasidarysite kaip vaikai, neįeisite į dangaus karalystę”. Šis Jėzaus tvirtinimas aiškiai iškelia tikrąjį Nikodemui kilusį keblumą: “Bet kaip gali gimti žmogus, būdamas nebejaunas? Argi jis gali antrą kartą įeiti į savo motinos įsčias ir vėl užgimti?”.

Čia išskylanti problema yra aiški: ar įmanomas “aš” gimimas iš naujo, ar įmanoma, kad žmogiškumas vėl imtų veikti/pasireikšti pilnai, iki galo tame santykiyje su tikrove ir su savimi pačiu, kuris kitu atveju yra blokuojamas, numalšinamas, iškreipiamas santykio? Jeigu krikščionybė nepriverčia subjekto įsigilinti į savo gyvenimą, tai reiškia, kad ji žmogaus gyvenime nėra įvykis. O jeigu ji yra įvykis, tai “aš” priverčia tapti kitokiu, o tas kitoniškumas visų pirma pasireiškia žvilgsnio į tikrovę ir santykio su ja pobūdžiu. Jeigu tikėjimas neįgalina keistis tiek, kad tas pasikeitimas pasiektų ir patį “aš” branduolį, tai jis niekam nereikalingas. Jėzaus atsakymas į Nikodemo klausimą yra aiškus: žmogus negali atgimti vienas pats, tai neįmanoma, jis gali būti įgalintas atgimti, jis gali būti pagimdytas antrą kartą... reikšminga ir tai, kad šioje vietoje visi veiksmažodžiai graikiškame tekste yra vartojami pasyvine forma, veiksmažodį “būti pagimdytam” papildė žodis “iš aukštybės” ir “iš Dvasios”. Buvimas pagimdytam – tai Kito veikimo vaisius, tai malonė.

“Kaip tai gali būti?”, vis dar primygtinai nori žinoti Nikodemas. “Priimant mano liudijimą”, atsako Jėzus, “Bet jeigu jo nepriimate, jei netikite man kalbant apie žemės dalykus, tai kaipgi tikėsite, jei kalbėsiu jums apie dangiškuosius?”. Čia atsiskleidžia visa tarp proto ir laisvės Jėzaus akivaizdoje esanti dialektika. Moralė pasireiškia žemiškuose dalykuose, ženkluose, stebukluose, tuose įvykiuose, kurie vyksta priešais jų akis, t.y. pozicijoje Jėzaus žodžių ir veiksmy atžvilgiu, kaip ir toje pozicijoje dangaus ženklų, rodančių rytoj ateisiantį lietų, atžvilgiu.

Dangiški dalykai per įsikūnijimą tapo žemiškais dalykais, kuriuos galime paliesti ranka, “mes skelbiame jums tai, ką matėme, ką lietėme savo rankomis”, sako šv. Jonas. Iš tiesų dangiškus dalykus pažįsta tik vienas vienintelis asmuo ir tai yra Tas, kuris nužengė iš dangaus, - tai Jėzus. Tad dangiškų dalykų skyrimas priklauso nuo pozicijos žemiškų dalykų – t.y. ženklų bei Jėzaus žodžių - atžvilgiu. Tačiau tam žmogus turi būti pasirengęs ir to turi norėti. Jeigu žmogus negimsta iš vandens ir iš Šventosios Dvasios, atgimti jam yra neįmanoma. Ir štai čia matome aiškią nuorodą į Šventąją Dvasią ir krikštą, kuriuose kiekvienam iš mūsų ir prasidėjo šis atgimimas.

Tačiau Šventosios Dvasios veikimas nepasibaigia vien krikštu bei kitais sakramentais, ji ir toliau veikia gyvenime. Kaip gi? Jonas Paulius II CL kunigams sakė: “Sakramentinė malonė išraiškos jėgos įgauna, veikimo būdus atranda bei konkrečiai įtakoja istoriją per įvairias charizmas, kurios nusako atskiro asmens temperamentą bei istoriją”. Todėl šis Šventosios Dvasios veikimas šiandien mus pasiekia per charizmą, per tai, ką Šventoji Dvasia daro mūsų akyse, ir per ką ji mums nuolat meta iššūkį. Būtent atsakydami į tai, ką daro Jis, mes galime pamatyti, ar esame pasirengę sekti, ir leisti gimdomi ir ugdomi.

4. Veikiantis žmogiškumas / žmogiškumo pastangos

Šį pasirengimą ir norą leistis gimdomiems mes galime patikrinti per tai, kaip išgyvename tikrovę, aplinkybes, iššūkius, kuriuos mums nenutrūkstamai kelia gyvenimas. Ketvirtas dalykas: žmogiškumo darbas. Nes gyvenimas nuolatos mums kelia iššūkius. Kunigas Giussani tęsia: Mūsų susidūrimas su tikrove mums leidžia atskleisti tai, kad gyvenimas yra paženklintas poreikių, kad egzistencinė patirtis yra paženklinta poreikių. Mane sudarantys poreikiai, tikrovė įgalina, kad aikštėn iškiltų visi mano tiesos, teisingumo, meilės ir laimės poreikiai. Noriu pasakyti tai, kad tikrasis gyvenimo “audinys” - tai poreikių raizginys, o juos visus galime apibendrinti šiuo mums taip brangiu moto: “*Quid animo satis?*” (Kas pasotina sielą?). Tocqueville teigia: “Ne pats žmogus sau suteikė begalybės skonį ar meilę tam, kas nemirtinga. Tokie kilnūs instinktai neatsiranda vien iš žmogaus valios užgaidos: jų nepajudinamas pagrindas yra žmogaus prigimtis, jie egzistuoja nepriklausomai žmogaus pastangų. Žmogus gali jiems kliudyti ir juos iškreipti, tačiau negali jų išdildyti”.

Tad dar kartą galime pasakyti: jeigu tikrovė taip geba pažadinti tuos mus sudarančius poreikius, tai joks kitas tikrovės reiškinys jų nepažadins su tokia jėga ir taip aiškiai jų neišryškina, kaip tik krikščioniškasis susitikimas. Kur gi galima surasti tą tinkamą asmenį? Kunigas Giussani rašė: “Asmuo pats save atranda per gyvą susitikimą su koku asmeniu ar grupe, t.y. jis atranda save esatyje, su kuria susiduria ir kuri paskatina potraukį į save, t.y. išprovokuoja tam faktui, kad mūsų širdis egzistuoja, yra su visu tuo, kas ją sudaro, su tais ją sudarančiais poreikiais. Joks kitas dalykas, tik toks susitikimas leidžia iškilti aikštėn mūsų “aš” sudarantiems poreikiams”.

Todėl, jeigu krikščionybė yra įvykis, leidžiantis tokiu būdu atgimti žmogaus “aš”, t.y. leidžiantis iškilti aikštėn visiems mūsų poreikiams, tai matosi iš mūsų santykio su tikrove pobūdžio, ir kiekvienas tai gali patikrinti pagal tai, kiek jį sujaukina ar nesujaukina visi tie įvykiai, kurių aprašymų šiuo metu pilni visi laikraščiai ir kurie sekmadienį pravirkdė popiežių. Mes turime galimybę tai patikrinti per visa tai, kas vyksta dabar. Mes visi skaitydami laikraščiuose vis pasirodančius dalykus jautėme be galo stiprų teisingumo poreikį pedofilijos istorijose atžvilgiu. Ši istorija, kaip ir Eluanos istorija, tapo viešu faktu, prieš kurį niekas nebegalėjo užsimerkti ir kuris mus privertė reaguoti, atsakyti prieš kolegas ar namuose ar sau patiems. Gyvenimas, norime mes to ar ne, priverčia iškilti aikštėn visus mūsų poreikius, tačiau šiuo atveju iššūkis yra dar dramatiškesnis, nes paliečia tikėjimą. Kiekvienas gali pamatyti, kaip jis tą iššūkį priėmė. Tai aplinkybė, nuo kurios Slėpinys mūsų neapsaugojo, epizodas, turintis ugdomąją vertę. Daugelis liko suglumę ir netgi pasimetė. “Aš – sakė man vienas žmogus – sužinojęs apie šį reikalą negalėjau apie tai net pagalvoti”. Kitas kalbėjo: “Šios istorijos piktinančios provokacijos akivaizdoje pajutome tam tikrą pagundą prisidėti prie to visų pasipiktinimo, nors ir tuoj pat suvokėme, kaip racionaliai visa tai yra nukreipta į tam tikrą tikslą”.

Gyvenimas mums daro iššūkius! Man pirmajam ši istorija buvo iššūkis, privertęs mane veikti ir aš esu vis labiau patenkintas, jog nesu nuo nieko apsaugotas ir turiu spręsti tokius pačius dalykus kaip ir visi kiti, nes tai man yra proga patikrinti tikėjimą ir kartu augti, tai proga spręsti visa tai, kas vyksta. Viso to vaisius buvo laikraštyje *Repubblica* išspausdintas straipsnis. Jį pradėjau pripažindamas, jog kaip niekad anksčiau susidūrę su šia skausminga pedofilijos istorija visi patyrėme didžiulį siaubą, siaubą, kurio priežastis – mūsų nesugebėjimas atsakyti į iš širdies gelmių išsiveržusį teisingumo poreikį. Prieš šį blogio vandenyną viskas mums atrodė pernelyg nepakankama, atrodo, jog neužtenka nieko. Viso to reikėjo, kad prieš mūsų akis iškiltų mūsų teisingumo poreikio prigimtis; šis teisingumo poreikis yra beribis, bekraštis, tai bedugnė kaip ir pati žaizda, jis toks begalinis, kad iki galo jo negalima patenkinti. Tai mūsų teisingumo poreikis, o tas mūsų teisingumas yra lygus kitų teisingumui ir todėl mes kartu su kitais galime išreikšti jį tais pačiais žodžiais.

Šie apmąstymai leido suprasti, jog ta pati problema liečia tiek skriaudikus, tiek ir aukas. Šiuo požiūriu skriaudikai yra panašaus kaip ir aukos iššūkio akivaizdoje: padarytam blogiui atitaisyti nepakanka nieko. Tai nereiškia, kad mes turime atleisti juos nuo atsakomybės ir tuo labiau nuo bausmės, kurią jiems paskirs teisingumas, nepakaks netgi atlikti visą bausmę. Kaip yra pasakęs Padujos kalinys Marino, dalyvavęs Kryžiaus kelyje: “Mokėti už padarytą blogį reiškia ne vien diena iš dienos atlikti ilgą kaip tas tau prieš akis esantis gyvenimas bausmę, tai reiškia ir gyventi jaučiant sąžinės graužimą, kurio neįstengia numaldyti net ir bėgantis laikas, nes ta graužatis atsinaujina kiekvieną dieną ir persekioja tave netgi naktį”. Visai kas kita nei... teisingumo poreikis. “Kai dėl manęs, tai yra taip, tarsi aš niekad nebūčiau iš tiesų vienas: man atrodo, jog gyvenu kartu su tuo žmogumi, prie kurio nužudymo prisidėjau per tą bandymą apiplėšti”. Mes visi pajutome tą disproporciją, tą bejėgiškumą prieš neatidėliotiną, savyje juntamą teisingumo troškimą, bet kiek gi iš mūsų suvokė, kad tame teisingumo troškime slypi kažkas begalinio, t.y. slypi “ženklas”, nulemtas paties to poreikio reiškinio? Štai čia ir pasimato kitoks proto naudojimas, pasirinkimas tarp ištikimybės pirminei proto dinamikai tikrovės atžvilgiu ar jos išdavystei, žmogiškumo nužudymui, žmogiškumo trūkumui.

Kunigas Giussani mums sako: Bet koks žvilgsnis į nuolatinį žmogaus sąmonės susidūrimą su tikrove, kuris užkirstų kelią ženklo dinamikai, kuris sustabdytų nukreipimą kito dalyko link, sudarantį žmogiškosios patirties šerdį, sunaikintų žmogiškumą, neteisėtai pažabotų gyvo dinamizmo polėkį. Blokavimas, sustabdymas visados ir reiškia šį žmogiškumo trūkumą. Taigi problema tada yra sužinoti, kur save blokuoju, kur save stabdau, kad paskui galėčiau tęsti savo kelią. Kodėl gi mes sustojame? Kodėl nutildome tą primygtinį poreikį? Dėl dviejų priežasčių: dėl išankstinio nusistatymo, kaip tai daro daugelis, dėl teisingumo poreikio susiaurinimo iki savo mato (nes taip jie ne tik gali ir toliau kaltinti vienintelį, kuris šią problemą sprendžia iš tiesų – tai popiežių, bet ir išvengti susidūrimo su savo nesugebėjimu iš tiesų įgyvendinti teisingumą), arba – antroji priežastis – dėl bejėgiškumo, dėl nesugebėjimo susitvarkyti su šiuo poreikiu (“aš, sužinojęs apie šį reikalą, negalėjau apie tai net pagalvoti: jaučiau tą poreikį, bet negalėjau jo įgyvendinti. Aš, iš esmės, jaučiau vienatvę, kuri yra ne kas kita kaip tik tas bejėgiškumas tikrovės atžvilgiu”).

5. Kristaus bendralaikiškumas

Kas leidžia susitvarkyti su šiuo poreikiu ir nepasiduoti šiam bejėgiškumui? Penktas dalykas: Kristaus bendralaikiškumas. Atsakymą į šį klausimą mums pateikė popiežius savo laišku ir savo veiksmais/poelgiais. Bet kas gi leido popiežiui susitvarkyti su visu tuo jį užplūdusiu teisingumo poreikiu, spręsti jį drąsiai ir ryžtingai? Būtent tai, kad jis pripažino tikrąjį poreikio, tos dramos prigimtį – tai vienintelis būdas išsaugoti visą teisingumo poreikį. Kunigas Giussani teigė, jog teisingumo poreikis – tai žmogui, asmeniui tapatus prašymas. Be perspektyvos, kad yra kažkas “už ribų”, be atsakymo, kuris išeina už egzistuojančių ir betarpiškai matomų dalykų ribų, perspektyvos, teisingumas yra neįmanomas. Jeigu būtų panaikinta “anapus/už ribų” hipotezė, šis poreikis būtų nenatūraliai užgniaužtas. O kaip gi jį išlaikė popiežius? Kreipdamasis su prašymu į Tą Vienintelį, kuris gali jį išlaikyti, į Tą Kažką, kuris anapusybę sudabartina šiojepusybjėje – tai Kristus, įsikūnijęs Slėpinys, Jis, kuris pats yra neteisybės ir nuodėmės auka, ir todėl gebantis išverti savo neteisingos kančios žaizdas. Jis supranta, kokia gili yra jūsų kančia ir kad jis ir toliau veikia jūsų gyvenimuose bei jūsų santykiuose su kitais, įskaitant ir jūsų santykius su Bažnyčia. “Tik dieviškumas gali išgelbėti žmogiškumą, t.y. tikruosius ir esminius žmogaus bei jo likimo aspektus, tik Tasai, kuris yra tų aspektų galutinė prasmė, gali juos išsaugoti, t.y. pripažinti, skelbti ir apginti”. Mes neišsigąsdami visus savo poreikius galime pripažinti tik tuomet, jeigu Kristus išlieka dabartyje kaip tikrą patirtis.

Jeigu “aš” atgimsta kokio nors susitikimo dėka, tai mums reikia Kristaus bendralaikiškumo, jo buvimo dabartyje, kad mes galėtume atskleisti visą “aš” prigimtį ir žvelgti tiesiai į ją. O metodas visuomet yra toks pat: “tai kažkas, kas eina pirmiau, ne tik pačioje pradžioje, bet ir kiekviename tame kelyje žengiamame žingsnyje”. Tuo tarpu jeigu Kristaus įvykis yra paverstas doktrina, susiaurintas iki etikos ar perdėto dvasingumo, jis nebeįstengs pažadinti viso žmogiškumo, o todėl ir nebeįstengs atlaikyti tikrųjų žmogaus poreikių. Jeigu ne ši meilė Kristui, popiežius nebūtų įstengęs stoti į akistatą su visa šia istorija nepasiduodamas galimų pasekmių baimei. Jis galėjo stoti su ja į akistatą todėl, kad buvo tikras, kad tvirtai stovėjo ant pagrindo, kad jį patį buvo visiškai užpildžiusi nepaprasta Kristaus esatis, leidusi jam taip pasielgti. Mes galėsime susitvarkyti su visu teisingumo poreikiu, su visais mūsų “aš” poreikiais ir nepasiduoti norui susiaurinti juos iki tų masinės informacijos priemonių siūlomų įvaizdžių, jeigu, kaip jis, tvirtai stovėsime ant pagrindo, jeigu mus palaikys Kristaus esatis. Dabar (būtent dabar!) Kristaus patirtis yra lemiamą. Kad žmogiškumo patirtis galėtų visiškai išsiskleisti, kad galėtume tiesiai pažvelgti į visą savo žmogiškumą, reikia šio prielankumo, šios simpatijos tam žmogiškumui, tačiau tai yra įmanoma tik todėl, kad tame dalyvauja Slėpinys. Tik dieviškumas gali išgelbėti žmogiškumą. Būtent tai mums leidžia ir čia įžvelgti tikėjimo sąsają su gyvenimo poreikiais. Todėl kreiptis su prašymu į Kristų nereikia ieškoti kelių išvengti teisingumo poreikio, tai yra vienintelis būdas jį įgyvendinti. Pakanka paskaityti tai, ką parašė Padujos kaliniai, arba pažiūrėti, kaip neteisybę patyręs žmonės (tokie kaip našlės Coletta ar Gemma, komisaro Calabresi našlė, apie kurias skaitėme žurnale *Tracce*) sugebėjo pažvelgti į visą šį teisingumo poreikį.

Kažkas manęs klausė: “Kaip gi įmanoma, kad abiems Kristus gali atsakyti tokiu būdu?”. Perfrazuodami šv. Paulių galime pasakyti, jog patyrus nuopuolį malonės dovana yra ne vien teisingumo gražinimas/atstatymas, bet ir perteklius, nes ten, kur buvo pilna nuodėmės, dabar dar apstesnė yra malonė. Dar kažkas manęs taip pat klausė: “Kaip gi galima išlaikyti tą tikrąjį atvirumą vykstančių dalykų atžvilgiu, veikiančio Slėpinio atžvilgiu? Jau dešimt dienų vis skaitinėju šį straipsnį, kurį publikavai laikraštyje *Repubblica* ir noriu suprasti, iš kur atsirado tokia nuomonė”. Atsakymas paprastas: ši nuomonė atsiranda iš sekimo charizma. Mes priešais save turime žmogų, kuriuo reikia sekėti, kuris mus išmokė leisti sau atsiverti tiems įvykiams, kurie leidžia taip išplėsti proto erdvę. Savyje kas akimirką jaučiu vis stiprėjant ir sąmoningėjant dėkingumą kunigui Giussani. Dievas pasigailėjo mūsų ir leido mums jį susitikti, nes jis mums liudijo ir pasiūlė kelią ir kiekvienas iš mūsų pats gali nuspręsti, eiti juo ar ne. Žmogui, kai jis pasensta, yra įmanoma gimti iš naujo, jeigu jis nori ir yra pasirengęs leisti gimdomas Šventosios Dvasios galios, kuri mus pasiekia ypatingu būdu – per charizmos malonę nesusiaurinant jos iki savo mato ar savo įsivaizdavimo. Tai yra Kristaus bendralaikiškumas mums. Jis vienintelis gali leisti mums kaip žmonėms stoti akistaton su tikrove. Tai yra kelias, kuris mūsų europietiškoje kultūroje nutrūko prieš kelis amžius, nes daugelis europiečių manėsi galėsiantys apsieiti patys vieni. Jie manė, jog “krikščioniškosios tradicijos tarpininkavimas atrandant tiesą yra visiškai su tuo nesusijęs dalykas, kažkas, kas protą verčia leisti į bereikalingus nukrypimus”... bet į tai mes čia negalime gilintis.

Norėčiau dar pabrėžti du papildomus dalykus.

Pirmasis papildomas dalykas: teisingumo poreikis ir tikėjimo pagrindumas. Tik rimtai priimdamas visą teisingumo poreikį aš galiu suprasti, kad tikėjimas yra pagrįstas, nes tik į šį nesusiaurintą teisingumo poreikį gali atsakyti Kristus, tik jis vienas, tuo tarpu jeigu poreikis yra susiaurintas, man nebereikia Kristaus, nes galiu tai padaryti ir pats, tačiau tokiu atveju paskui mes deja nebesugebame susitvarkyti su savo poreikiais... Todėl tik tas, kas įstengia stoti akistaton su visu teisingumo poreikiu, gali pamatyti tikėjimo sąsają su

gyvenimo poreikiais, o tuo tarpu tas, kas šį poreikį iš baimės ar iš idėjos susiaurina, neišvengiamai tikėjimą suvokia kaip kokį prielipą, jis negali suprasti, negali įžvelgti teisingos priežasties, nes tam yra reikalingas tikėjimas.

Antrasis papildomas dalykas: kultūrinis tikėjimo orumas. Nenuėję tokio kelio, mes visuomenėje neįstengsime įgyti kitokio, originalaus veido. Mes būsime kaip visi, reaguosime kaip visi, remsimės tais pačiais visų kriterijais: pirminė mąstysena apsprendžia labiau nei mąstysena, atsiradusi iš susitikimo, o tai daro mus bergždžius ir nereikalingus, pasmerkia mus išnykti laike. Neseniai kardinolas Scola priminė vieną kunigo Giussani mintį: “Tada man paaiškėjo, kad tam tikra tradicija arba apskritai tam tikra žmogiška patirtis gali daryti iššūkį istorijai, gali išlikti laikui bėgant tik tiek, kiek ji išgali pasireikšti ir skelbti apie save kitiems kultūrine prasme reikšmingais būdais. Tačiau šis kultūrinis reikšmingumas yra įmanomas – tai jau patriarcho komentaras – tik tada, kai subjektas remiasi savo asmenine ir bendruomenine patirtimi, turi aiškiai išreikštus asmeninius idealus, kurie kartu siejasi ir su istoriniu kontekstu, bei apie save kitiems kalba paprastai ir laisvai pagal savo asmeninius, o ne iš šalies primestus motyvus. Toks subjektas nesibaimina išsakyti savo nuomonės bet kokiu klausimu ir bet kam”. Tačiau tam mes turime įveikti vieno iš jūsų paliudytą dualizmą: “Aną vakarą aš ir mano žmona buvome pakviesti vakarienės pas draugus, kurie dabar pradeda dirbti mano sferoje. Kalbėjomės apie darbą. Aš nuo savęs daviau jiems daugybę gerų patarimų. Mums grįžtant namo, mašinoje mano žmona man patvirtino, jog mano “techniniai patarimai” (ji juos apibūdino taip) buvo geri, tačiau ji pastebėjo, jog per visą vakarą mes kalbėjome paviršutiniškai, neįsigilindami į gyvenimą. Tikroji problema, kaip apstebėjo mano žmona, buvo ta, kad ta iškilusi sunki darbinė aplinkybė, dėl kurios skundėsi draugai, buvo proga patikrinti jų tikėjimą, bet to, atrodo, niekas iš sėdėjusiųjų prie stalo tą vakarą neprisiminė. Esmė ta, kad, kai mano žmona ištarė žodžius ‘patikrinti tikėjimą’, tai man buvo tarsi smūgis į paširdžius, aš pajutau, kad tie žodžiai tam tikra prasme man yra svetimi. Aš iš karto suvokiau, jog mano žmona visiškai teisi, tačiau svetimumo jausmas, nors jis ir truko vos akimirka, man akivaizdžiai parodė, jog paskutiniu metu manyje viršų ima tas dualizmas, apie kurį mums taip dažnai kalbi visus šiuos metus, ir kad man tai visados buvo neaiški sąvoka, tam tikras dualizmas, paslėptas galbūt po pamaldumo pelenais. Mes meldžiamės pradėdami dieną ir ją baigdami ir galbūt net dienos bėgyje, tačiau paskutiniu metu tikėjimas lieka kaip tam tikros geranoriškos pastangos, tad svarbiausia yra tai, ką sugebu nuveikti pats, o Dievas lieka tik fone. Žinau, kad ties tuo dirbame ištikus mėnesius, bet visgi vėl tavęs prašau pagalbos šiame reikale, ir ne tik tam, kad suprasčiau visus šios problemos aspektus, bet ir todėl, kad matau savo žmonos ir kitų draugų tikrumą bei džiugesį ir taipogi trokštu jausti tą patį tikrumą ir patirti tokį patį džiaugsmą, kurie, kaip nujaučiu, kyla iš vienybės su Kristumi, iš prisirišimo prie Kristaus, kurio aš nejaučiu”.

Naujasis subjektas nėra dvilypis, nes pasikeitimas liečia patį požiūrį į tikrovę (asmeninę, socialinę, kultūrinę, politinę), jo suvokimą, jos pajautimą, jos apdorojimą, elgseną su ja, o todėl liečia ir patį “aš” branduolį, jo esmę. Tikėjimas, bičiuliai, nėra koks priedėlis prie tikrovės suvokimo bei jos sprendimo būdo, kurie yra būdingi visiems, t.y. kuriuos nulemia kontekstas, paplitusi išankstinė nuomonė, mada. Tikėjimas neprisijungia tarsi koks dvasingas dalykas ar moralinės vertybės prie jau suformuoto dalykų suvokimo, ne. Jis būtent tampa pagrindu naujam, t.y. tikram, būdui suvokti tikrovę. Tai iššūkis, kurį matome iškylant priešais save: tai gimimas naujo subjekto, kuris nesibaimina konfrontuotis su visa kuo, nes būtent to mes ir trokštame. “Aš taipogi trokštu jausti tą patį tikrumą ir patirti tokį patį džiaugsmą, kaip mano žmona”: krikščionybė kitiems yra perduodama pavydo dėka... taip yra visuomet.

Išvados: dominuojantis Tu. Taigi mes galime būti kitokie, jeigu dominuoja tas Tu, o tai yra įmanoma tik tuomet, jeigu mes sutinkame kitur perkelti savo meilės jausmų branduolį. Perkelti savo meilės jausmų branduolį – kaip sakė kunigas Giussani – tai reiškia tą branduolį perkelti nuo savęs į tą Tu, į Tu, bet į tokį Tu, kuris veikia tikrovėje ir mus stebina bei kviečia. Tai visai kas kita nei perdėtas dvasingumas! Į Tu veikiantį daugelyje dalykų, kuriuos matome priešais savo akis, ir tai išlaisvina, pripildo tave džiugesio, kaip apie savo žmoną kalba šis mūsų draugas. Kaip kad vaikas yra pilnas džiugesio, nes yra jo motina, jo meilės jausmų branduolys yra kažkas kitas, tad viskas tvarkoje, visame kame jis jaučia pusiausvyrą, o jeigu motina išeis, tada meilės jausmų branduolys persikels į jį patį ir tada savęs suvokimas pasikeis: vaikas verks, bus nusiminęs arba agresyvus arba – kaip sako Bendruomenės mokykla – piktas. Būtent tai ir noriu pasakyti, būtent tai, jog svarbiausias šios problemos aspektas yra tikra, reali esatis, nes Kristus prisikėlė.

Būtent tai mums primena kunigas Giussani, kai liudiją Tą, kuris jame dominuoja, kuris jį yra užvaldęs. “Prisiminkite vakar vakarą. Kada apie jį pagalvojome? Kada per paskutinįjį mėnesį, per paskutinius tris mėnesius, nuo spalio iki dabar jį prisiminėme rimtai? Niekada. Mes apie Jį negalvojome taip, kaip apie Jį galvojo Jonas ir Andriejus, kai matė ir girdėjo Jį kalbantį. Jeigu apie Jį ir klausėme, tai buvo vien smalsumas, analizė, poreikis analizuoti, ieškoti, aiškintis, išsiaiškinti, bet kad būtume apie jį galvoję kaip kad iš tiesų įsimylėjęs žmogus galvoja apie asmenį, kurį yra įsimylėjęs, tyrai, visiškai nuo jo atitrūkęs, jausdamas tokį tyrą gėrio tam asmeniui troškimą, kad, jeigu tas kitas asmuo jo ir nepripažįsta, jis vistiek puoselėja tą gėrio jam troškimą ir netgi dar didesnį!” tada yra aišku, kodėl jis rašo, jog “svarbiausio žmogaus meilės objekto vardas yra Jėzus Kristus”.

Būtent tai dažnai matau vykstant mūsų tarpe. Tai judėjimas: asmenys, kuriuos yra užvaldęs tas Kristaus Tu. Mūsų draugijoje girdime daugybę liudijimų žmonių, kuriuos yra užvaldęs šis Tu. Galbūt jie nesireklamuoja, bet tokių yra daugybė, ir tai aš matau lankydamasis jūsų bendruomenėse. Vienas žmogus man pasakė: “Papasakosiu tau, kas vyksta šiuo metu. Labiausiai mane sukrečia būtent tai tas Kristaus troškimas man gero, tai tas Jo susijaudinimas mano atžvilgiu, dar prieš mano susijaudinimą. Aš nesijaučiu slopinęs savo troškimus. Aš visko prašau ir viską priimu taip, kaip nusprendžia jis, nėra jokios mane apsprendžiančios sąlygos, mane apsprendžia vien tas Jo į mane nukreiptas geras žvilgsnis net ir mano žmonos ar mano vaikų ligos atveju”. Arba štai dar vienas liudijimas: “Man atrodo, jog gimiau iš naujo: aš laiminga, jaučiu tokį švelnumą man, kurio niekada anksčiau nejaučiau. Gyvenimas dabar tapo toks intensyvus, koks jau seniai nebuvo. Užsiėmusi begale reikalų, aš nebepastebėdavau Jo esaties ir tai manęs nebejaudino. Iš tiesų, kai žmogus pasensta, jis gali gimti iš naujo”.

Būtent jausdamas šį Kristaus susijaudinimą, žmogus gali jį mylėti bet kokiomis aplinkybėmis, nes be Kristaus tos aplinkybės tampa nepakeliamos. Todėl vis labiau jaučiame šio Tu, apie kurį kalbama psalmėje, poreikį, troškimą: “Dieve, tu esi mano Dievas, tavęs aš ieškau, – mano gyvastis tavęs ilgisi, mano kūnas tavęs trokšta, – kaip sausa, pavargusi ir perdžiūvusi žemė”. Kodėl gi atsiranda šis troškulys? Kodėl gi atsiranda šis troškimas? Todėl, kad Tavo malonė, Kristau, yra vertesnė už gyvybę. Būtent to mes visados ir turime prašyti Šventosios Dvasios. Tai Dvasia įgalina Kristų visados būti dabartyje, leidžia mums jį atpažinti, priverčia mus jo trokšti kaip Kažko, dėl ko yra verta gyventi, keltis rytais, eiti į darbą ar turėti vaikų. “*Veni Sancte Spiritus, veni per Mariam*” ir šie žodžiai mumyse vėl pažadina šį Kristaus troškimą, kad mes vis labiau galėtume jį pažinti, kad jis mus vis labiau priartintų prie tikrojo Jo pažinimo (Jo ne kaip žodžio, bet kaip patirties, be kurios mes negalime apsieiti, nes tai kitokia gyvenimo, intensyvumo, tikro buvimo su savimi, su mums brangiausiais žmonėmis ir tikrovės atžvilgiu patirtis),

kad viską išgyventume per šį susijaudinimą, kurį mums per Slėpinio meilę apreiški Tu, Dvasia. Tu esi ta mūsų meilė, užliejusi mūsų širdis tam, kad mes šiame pasaulyje galėtume patirti kitą pasaulį.

Apie šį gyvenimo, tikro buvimo su savimi pačiu, naujumo, kitokio žmogiškumo visose būties sferose intensyvumą toliau kalbama ir psalmėje: “Šlovinsiu tave, kol gyvensiu; tiesiu rankas į tave, šauksiuosi tavo vardo”. Tai dėkingumas, užplūstantis visą žmogų dėl to Kristaus atnešamo naujumo. “Tavo sparnų ūsmėje krykštauju iš džiaugsmo”. Tai ši patirtis leidžia užmegzti ryšį su Tavimi, Kristau: “Glaudžiuosi prie tavęs, tavo dešinė mane palaiko”. Prie Tavęs glaudžiuosi su dėkingumu, prisirišdamas: pritrauk mane prie savęs vis stipriau, o Kristau. Būtent šis buvimas pritrauktas prie Tavęs ir suteikia jėgų tikrai visu savimi išgyventi tikrovę. Tu esi mano stiprybė, ne aš. Stiprybė – tai buvimas pririštu prie Tavęs.

ŠEŠTADIENIO POPIETĖ – BALANDŽIO 24 D.

ANTROJI PASKAITA – KUNIGAS JULIÁN CARRÓN

Bandome apibūdinti tą žmogiškumo trūkumą, kad galėtume panaikinti prarają tarp žinojimo ir tikėjimo. Iki šiol aptarėme proto, sąmoningumo veiksnį. O dabar turime imtis dar vieno žmogaus apibrėžčiai esminio veiksnio – laisvės. Todėl pirmasis dalykas čia yra: per laisvę, laisvės dėka.

1. Per laisvę: visas/pilnas žmogiškumas

Žmogus kaip laisva būtybė gali būti atbaigtas, gali pasiekti savo likimą tik per laisvę, tik jos dėka. Kodėl? Kodėl tai yra lemtinga? Kunigas Giussani sako: “Jeigu aš į savo likimą būčiau nuvestas be laisvės, t.y. ne savo noru, aš būčiau nelaimingas, tai nebūtų mano laimė, tai nebūtų mano likimas. Todėl be laisvės likimas, atbaigimas/išsipildymas, laimė nebūtų mano. Kaip nepaprastai išaukštinamas “aš”!”. Nuolatos tykančios pagundos ieškoti tokių tobulų sistemų, kad niekam neberekėtų būti geram, – kaip sako Eliot – akivaizdoje Giussani neįtikėtina išaukština “aš” indėlių. Priežastis yra ta pati, kurią prieš daugelį amžių nurodė Platonas: Platono klausė, kokia jam nauda, jeigu jam ims priklausyti geri dalykai? “Į šį klausimą – tariau aš – man lengva pateikti tau atsakymą: jis bus laimingas”.

“Iš tiesų, tie, kurie yra laimingi, yra laimingi būtent dėl to, kad jiems priklauso geri dalykai. Ir nebereikia kelti šio dar papildomo klausimo: tas, kas nori būti laimingas, kokių tikslu jis nori būti laimingas?, nes atsakymas jau pasiekė savo tikslą”.

“Taip, tu teisus”, atsakiau aš.

Bet jį vis dar kamantinėja toliau: “Manai, kad ši valia ir ši meilė yra bendras dalykas visiems žmonėms ir kad visi nori jas turėti?”. Platonas atsakė: “Būtent taip, tai yra bendras dalykas visiems”.

Šis noras turėti gerus dalykus, noras, kad jie priklausytų man, yra bendras visiems žmonėms, bet norint tuos dalykus pasiekti, reikia mylėti, reikia prisišlieti, t.y. reikia įtraukti ir savo laisvę, o to kartais – tai mes puikiai žinome – mes norėtume išvengti. Ši pagunda mūsų tyko nuolatos. Luisa Muraro rašo: “Mes visados norime atsakomybę už savo gyvenimą perkelti kažkam, mes ieškome ko nors, kam galėtume pasakyti: ‘Prašau, užsiimk tu mano gyvenimu’, ir žinoma visuomet atsiranda koks nors be galo ‘gailėstingas’ – kabutėse –, pasirengęs iš mūsų jį perimti”.

Jeigu kuris nors norėtų, kad koks nors žmogus leistų jam išvengti spręsti pačiam (nesvarbu, kaip pavadinsime tą žmogų: dvasiniu vadovu ar draugu), tas turi aiškiai suprasti, jog jis niekadosis nebus laimingas, jog niekada joks dalykas nepriklausys jam, nes aš galiu būti atbaigtas, pasiekti savo išsipildymą tik per savo laisvę, kitaip niekas niekada nepriklausys man (pabrėžia kunigas Giussani). O jeigu aš to nesuvokiu (kaip dažnai matau, jog mes to nesuvokiame), tai visada mėginsiu savo laisvės dramą perleisti kam nors kitam. Būtent šią naštą nuo mūsų pečių nori nuimti garsios Dostojevskio legendos Didysis Inkvizitorius, peikiantis Kristų už suteiktą laisvės dovana. Nuostabu, kai skaitai tuos puslapius: “Užuot tapęs žmogaus laisvės šeimininku – sako Inkvizitorius Kristui – tu ją tik padidina ir amžiams savo rūpesčių našta prispaudei dvasinę žmogaus karalystę. Tu norėjai laisvos žmogaus meilės, norėjai, kad jis, tavo apžavėtas ir užkariautas, sektų paskui tave savo laisva valia. Vietoje tvirtai įsišaknijusio senojo įstatymo nuo to laiko būtent žmogus jau turi savo laisva valia nuspręsti, kas yra gera ir kas bloga, o jo vienintelis vedlys prieš akis yra tavo paveikslas (Kristaus paveikslas). Bet ar gali taip būti, kad tu nepagalvojai, jog galiausiai jis, jeigu bus prispaustas tokios gąsdinančios naštos kaip pasirinkimo laisvė, suabejos ir atmes net ir tavo paveikslą bei tavo tiesą?”. Būtent šios naštos nori leisti mums išvengti šis Didysis Inkvizitorius ir bet kuris kitas Disysis Inkvizitorius. Todėl Didžiojo Inkvizitoriaus planas – nuimti žmogui nuo pečių šią nepakeliamą naštą ir laisvę pakeisti autoritetu. Tokiu būdu žmonija bus paversta laiminga avių banda, o už tą laimę reikės susimokėti savo laisve, tačiau tokia laimė niekadosis nebus mano.

Kartais mes iš šios naštos ir jos nešamos atsakomybės išsilaisviname kaltindami viską aplinkui (aplinkybes, kitus žmones, draugiją, Broliją, ar dar galai žino ką), bet tai bergždžia, nes... mane visada sujaudindavo šie kunigo Giussani žodžiai... “nes joks žmogiškos veiklos rezultatas negali būti priskirtas išskirtinai vien tik išorinėms aplinkybėms, nes žmogaus laisvė, net ir susilpnėjusi dėl gimtosios nuodėmės, lieka neišdildomas Dievo kūrybos ženklas”. Šis tvirtinimas apie žmogų jaudina, nes susiaurina jo iki jokio pirmesnio biologinio, psichologinio, sociologinio ir kitokio pobūdžio veiksnio. “Nors ir susilpnėjusi žmogaus laisvė lieka neišdildomu Dievo kūrinio ženklu”. Tai yra mūsų kaip žmonių orumas. Kunigas Giussani tęsia: “Būtent per mano laisvę, mano laisvės dėka likimas, tikslas, siekis, galutinis objektas gali tapti atsaku man, juk jeigu aš nesurizikuosiu ir savo laisve nepatikrinsiu to, ką susitikau, aš negalėsiu sužinoti, ar tai atsakas man, negalėsiu paliesti ranka, negalėsiu patirti, kad tai atsakas man, o neįgydamas patirties ir negalėdamas ranka paliesti to, ką matau kitame, liudytojuje, tada tai, kas man yra siūloma, niekadosis netaps mano, liks man svetimu dalyku; man galbūt nekils dėl to abejonių, aš galbūt tuo ir tikėsiu, bet tai nebus mano”. Todėl – dar pabrėžia kunigas Giussani – žmogaus, jo būties išsipildymas, atbaigimas nebūtų žmogiškas, jeigu jis nebūtų laisvas. Mes vėl čia turime visus – kaip pamatysime – ženklus, kurie leidžia suprasti, kada žmogiškumo pakanka, o kada jo trūksta.

“Tad jeigu likimą, atbaigimą/išsipildymą reikia pasiekti laisva valia, tai laisvė turi būti įtraukta ir jį atrandant. Taip pat ir likimo atradimas, jeigu jis vyksta automatiškai, nebebūtų mano”. Šio kunigo Giussani teiginio nereikia priimti kaip savaimė suprantamo, nes mes paprastai manome, jog laisvė susijusi tik su atsakymu, kai pažinimas jau įvykęs, ir visai nesusijusi su atradimu. Taigi laisvė yra susijusi ne tik su ėjimu į Dievą kaip gyvenimo nuoseklumu, bet jau ir su Dievo atradimu, t.y. man jį atradus, aš turiu įtraukti ir savo laisvę, kad galėčiau eiti į tai, ką atradau. Laisvė pradėtų veikti tik protui jį atradus. Ji veiktų ne paties atradimo, ne pažinimo metu, bet tik santykiyje su tuo, ką aš pažinau. Tuo tarpu – koks tai be galo svarbus dalykas! – pažinimas gali būti tik tada, jeigu vienu metu ima veikti protas ir laisvė. O taip, kaip norime pasiekti likimą beįtraukdami laisvės – kaip sakėme anksčiau -, taip norime ir pažinimo, kuriam pasiekti nereikėtų įtraukti laisvės... šiuo požiūriu mes tikrai esame šiuolaikiški, modernūs. Šiuolaikiškumas, modernumas

siekia tokio tikro pažinimo, jog mano gališ jį pasiekti tik iš viso to išstumiant laisvę. Todėl pažinime ir egzistuoja ta praraja tarp proto ir laisvės ir žmonės nesugeba jų (proto ir laisvės) suderinti.

Taip pat ir mes manome, jog, jeigu yra implikuojama laisvė, tada dažnai pažinimas negali būti tikras. Kad pažinimas būtų patikimas, jo turi neveikti laisvės įtaka. Mes manome, jog galime pažinti neįsitraukdami patys. Mes į tai neįsitraukiame, esame atsiriboję ir viską vertiname, teisiame. Tačiau jeigu pozicija tikrovės atžvilgiu kaip sąlyga iškelia jos pažinimą ir netgi iš dalies jos tikrąją, autentišką esatį, tai todėl, kad žmogaus laisvė atsiskleidžia čia, kaip ir bet kur kitur, ir jos, tikrovės, pažinimui gali ištarti "taip" arba "ne". Juk šv. Grigalius Nisietis yra pasakęs, kad, "jeigu yra atmetama laisvė, tai tą pat akimirką yra prarandama ir proto dovana". Būtent taip mus visados mokė kunigas Giussani: yra mokslininkų, kurie gilindami savo mokslinę patirtį atrado Dievą ir daug tokių mokslininkų, kurie manė, jog savo moksliniais tyrinėjimais galės išvengti Dievo arba jį paneigti. Yra tokių literatų, filosofų... Taigi reiškia, Dievo pripažinimas nėra nei mokslo, nei estetinio jautrumo, nei filosofijos problema. Tai yra laisvės problema. Todėl Althusser teigė, kad tai yra ne proto, bet pasirinkimo problema. Neįtraukiant laisvės, nėra ir pažinimo, nes "pažinimas – kaip sako Berdjaev – yra ne vien intelektualinis, proto procesas, jame dalyvauja visa žmogaus energija, laisvas pasirinkimas, potraukis tiesai ir pasibjaurėjimas ja".

Kokį didingumą mums dar liudija Giussani, kai neatmeta nei vieno "aš" sudarančio aspekto, nei vieno veiksnio, proto ir laisvės, bet kai tvirtina ar vieną, ar kitą ir kartu neatmeta antrojo, kai bando paaiškinti sąsają tarp jų dviejų, nes jeigu atmesime ar vieną, ar kitą, nebus pažinimo. Tai iškelia problemą, į kurią jis turi duoti atsaką: tačiau jeigu ta problema yra ne vien proto, bet ir pasirinkimo, tai ar bet kuris laisvės pasirinkimas bus vienodai teisingas? Ar tai grynai šališkumo klausimas? Ar tai sąžiningas pasirinkimas? Ar bet kuris pasirinkimas yra lygiai toks pat pagrįstas, protingas? Tada galbūt reikia pamiršti arba išbraukti visa, ką iki šiol esame pasakę apie protą? Štai čia iškyla klausimas, koks gi yra santykis tarp laisvės ir proto pažinime. Pateiksiu jums labai banalų pavyzdį, kurį pateikdavau savo studentams.

Įsivaizduokite du sužadėtinius, kurie vienas kitam padovanoja dovaną, vieną iš tų daiktų, kokių visi matėte parduodamų parduotuvėse su užrašu "Viskas po 1 eurą" (yra tokių parduotuvių...). Vienas žmogus, žiūrėdamas į tuos du sužadėtinius ir matydamas, kaip jie apsiukeičia dovanomis, sako kitam žmogui: "Bet tik pažiūrėk, koks šykštuolis: išleido tik vieną eurą! Tai šitaip jis ją myli? Išleido tik vieną eurą!". Antrasis stebintysis atsako: "Tu nieko nesupranti, nes per tai, kas nors ir kainavo tik vieną eurą, čia vyksta kažkas daugiau. Tuo dalyku, kuris vertas vos vieno euro, jis jai nori išreikšti, kaip labai ją myli, o kaina čia visai nesvarbi". Bet pirmasis gali atsakyti: "Eik jau, aš mačiau tą daiktą parduotuvėje, jis kainavo tik vieną eurą! Būtent tai ir svarbu, o visa kita tai tik tavo išvedžiojimai". Matote? Norint suprasti prieš mūsų akis vykstantį veiksmą, norint išvelgti jo prasmę, reikia suprasti, kas suprasti, kas vyksta prieš mūsų akis. Kuris gi pasirinkimas čia labiau paaiškina visus tame veiksme atsiskleidžiančius veiksnius? Ar tai labiau supranta tas, kuris sako "Tai kainavo ti eurą" (ir tai juk irgi tiesa), ar tas, kuris, nors ir pripažindamas dovanos menkumą, išvelgia, jog ten vyksta kažkas daugiau? Matote, kaip atradime pasireiškia laisvė ir tai, kad egzistuoja pasirinkimas. Tačiau jeigu mes tų dviejų sužadėtinių paklaustume, kuris iš šių dviejų aiškinimų geriau išreiškia tai, kas ten vyksta, tai jie turbūt pripažintų, kad gali būti ir taip ir anai. O gal yra viena kuri, geriausiai išreiškianti tai, kas tarp jų vykska iš tikrųjų? Žinoma, tai pasirinkimo problema, tačiau vienas pasirinkimas yra pagrįstas, o antrasis - nepagrįstas, vienas prieštarauja prigimčiai to, kas ten vyksta, o antrasis išsamiai tai paaiškina. Jeigu nenoriu savo proto atverti tiek, kad suprasčiau visą prasmę, tada mano pasirinkimas prieštarauja akivaizdybei to, kas ten vyksta, aš tada to

nesuprasiu, juk ne visos interpretacijos tai paaiškina iš tiesų. Todėl laisvė pradeda veikti ne vien po to, bet jau ir pradžioje. Tą patį sako ir kunigas Giussani apie pusšėšėlį (ar prisimenate?), apie tas dvi pozicijas: pirmoji yra žmogaus, kuris nusigręžia nuo šviesos ir sako “Viskas yra šešėlis”, o antroji – žmogaus, kuris nusigręžia nuo šešėlio ir sako “Čia šviesos pradžia”; viena iš šių pozicijų yra pagrįsta, o antra – ne. Vienas pasirinkimas atitinka prigimtį ir aiškiai yra pagrįstas, o kitas pasirinkimas prieštarauja prigimčiai ir jo pagrįstumas nėra aiškus, suprantamas, tačiau galiausiai pasirinkimas vis tiek lieka lemiamas.

Lygiai tas pats, kas vyksta susidūrus su tikrove, vyksta ir susidūrus su krikščioniškuoju įvykiu, kuris dėl nepaprasto savo faktų išskirtinumo daro dar didesnę iššūkį laisvei. Ir šiuo atveju laisvei daro iššūkį tai, kas vyksta. Laisvė yra įtraukiama į visa tai, tačiau ne kiekvienas laisvės sprendimas yra vienodai pagrįstas. Jėzus išvarė nebylumo demoną; demonui išėjus nebylys prakalbėjo, ir minia stebėjosi. Kai kurie žmonės sakė: “Jis išvaro demonus su demonų valdovo Belzebubo pagalba”. Kiti, mėgindami jį, reikalavo ženklo iš dangaus. Taigi vieni stebisi, o kiti kalba: “Jis išvaro demonus Belzebubo vardu”. Žinodamas, ką jie mano, Jėzus jiems tarė: „Kiekviena suskilusi karalystė bus sunaikinta, ir namai grius ant namų. Jeigu ir šėtonas pasidalijęs, tai kaip išsilaikys jo karalystė?! Jūs gi sakote mane išveįant demonus su Belzebubo pagalba. Jeigu jau aš išvarau juos su Belzebubo pagalba, tai su kieno pagalba išvaro jūsų sekėjai? Todėl jie bus jūsų teisėjai. Bet jei aš išveįu demonus Dievo pirštu, tai tikrai pas jus atėjo Dievo karalystė”. Tas pats kaip gaunant dovaną yra ir susiduriant su Dievo mums rodomais ženklais. Mes visi žinome, jog tai nėra vien praeities dalykas, tai vyksta šiandien, dabar, mūsų tarpe, mes matome tuos pačius ženklus, kuriuos Slėpinys rodo mūsų tarpe: yra ženklų, kurie pateikia X paaiškinimą, ir yra tokių, kurie pateikia Z paaiškinimą. Tačiau kad ir koks tas paaiškinimas bebūtų, Jėzus juk išvarinėjo demonus; kad ir koks būtų interpretavimas, problema ta, kad nebūtų jokių kalbų, jeigu nebūtų stebuklų, kuriais Jėzus tai paliudija. Todėl bet kokia interpretacija yra reikalinga. Todėl Jėzus taip ir sako... juk vis tiek nebūtų protinga, jeigu Jėzus Evangelijoje pagal Joną tuos žmones peiktų atvirai ir sakytų: “Aš prieš jūsų akis padariau tiek daug ženklų. Tai kodėl gi manimi netikite? Kodėl nepripažįstate to, apie ką byloja šie visi ženklai? Kodėl? Jūs manimi netikite ir mane užsipuolate, kad išsipildytų pranašystė: ‘Manęs nekentė be jokio pagrindo’”, t.y. jie pasirinko protui prieštaraujantį kelią, nes matė jo ženklus, bet visgi jo nepripažino. Taigi ar suprantate, kokia čia yra svarbi laisvės drama, laisvės pasirinkimas.

Tačiau štai čia kunigas Giussani tvirtina kai ką, kuo iš pradžių beveik negalima patikėti. Jis teigia: “Iš tiesų žmogus savo laisve patvirtina tai, ką jau slapta nusprendė nuo pat pradžios”, jis tai jau nulėmė .... dar prieš pradėdamas. Paskui gali atsirasti kokių tik nori ženklų, bet aš jau apsisprendžiau, kad manęs tai nepaveiks. Sakau jums, kad vos galėjau tuo patikėti, nes skaitydamas šį sakinį sau net sakiau: “Bet to jau tikrai per daug”, tačiau tuo buvau įsitikinęs tik tol, kol vieną dieną tai patyriau visiškai konkrečiai. Nes kartą, vesdamas pamoką savo mokiniams, skaičiau... ketinau skaityti Evangelijas, ant lentos buvau užrašęs žodį “Evangelijos”, ir vos tik baigęs rašyti, aš pasisuku į klasę ir vienas mokinys man sako: “Bet jūs juk nemanote, jog evangelijos gali leisti mums pažinti Jėzų: jas juk parašė krikščionys... tai ar jos gali leisti mums objektyviai jį pažinti?!”. Tada aš jam pasakiau taip: “Tai tavo manymu, tinkamiausia pozicija būtų tokia, kad šis slaptas sprendimas pradžioje tikrovės atžvilgiu yra įtarimas, ar ne?”. “Žinoma, kad įtarimas. Tai juk taip akivaizdu... Juk nemanai, kad esu kvailas”. Tai pagal tai, ką jis sako, galima būtų manyti, kad, kai šį rytą mama jam ant stalo pastatė puodelį kavos, jis pasakė: “Aš tos kavos negersiu, kol jos neištirsiu”. Dar ir dabar prisimenu to vaikinio pasipiktinimą ir

protestus. Iškęš rankas jis ir sako: “Bet aš juk su savo mama gyvenu jau šešiolika metų”... “Aha! Tai vadinasi ne visuomet yra pagrįsta įtarinėti. Tai koks gi tuomet skirtumas tarp to, kaip jis reagavo į žodį “Evangelija” ir tarp to, kaip reagavo į mamos šį rytą jam paduotą kavos puodelį?”.

Tačiau didžiausią įspūdį man padarė antroji šio epizodo dalis, nes po penkiolikos dienų, kai jis jau buvo pamiršęs šį nutikimą, aš skaičiau vieną evangelijos puslapį, kuriame... aš norėjau jiems parodyti, kas būtų... kokia būtų buvusi Jėzaus mokinių, tų, kurie buvo pradėję juo sekti, patirtis, jeigu jie būtų galėję su Juo patirti tokių dienų kaip toji. Taigi jiems skaičiau apie vieną dieną su Jėzumi. Jėzus nueina į sinagogą ir pradeda mokyti – taip rašoma pirmajame Evangelijos pagal Morkų skyriuje. Visi žmonės buvo be galo nustebinti tokio jo mokymo, nes jis juos mokė taip, kaip moko turintis galią, o ne kaip Rašto aiškintojai. Paskui jis išgydo vieną netyrosios dvasios apsėstąjį. Paskui išgydo... nueina į Petro namus ir išgydo Simono uošvę. Paskui prie durų susirenka beveik visas miestas ir toliau pasakojama, kad jis išgydė daugelį sergančių įvairiomis ligomis, o ryte... t.y. pasibaigus tai dienai, ryte jis atsikeldavo ir eidavo melstis. Taigi aš skaitymą baigiau kviesdamas savo mokinius įsivaizduoti, ką turėjo jausti ir patirti tie žmonės, kurie diena iš dienos, savaitė po savaitės ir mėnesių mėnesiais sekė paskui Jėzų ir matė jį darant tuos dalykus. Jeigu jums būtų tekę būti ten, ką būtumėte jautę jūs? Pirmasis prakalbo būtent tas vaikinys. Ir žinote, ką gi jis man pasakė? “Aš būčiau atsargus”. Tada jam atkerto: “Ar prisimeni, kad prieš dvi savaites tu sakei tą patį?”. Ne, jis neprisiminė, ir buvo labai nustebęs, tiesiog apstulbęs. Tai, ką sako evangelija yra lygiai tas pats. Tas vaikinys buvo įtarus viso ko atžvilgiu. Jam susidūrus su bet koku dalyku, vėl ir vėl iškildavo tas jo įtarumas, su kuriuo jis žvelgė į tikrovę: “Aš būčiau labai atsargus ir nesileisčiau patraukiamas”. Jis tai jau buvo nusprendęs nuo pat pradžios. Nes, kaip sako kunigas Giussani, “lasivė nepasireiškia per triukšmingus pasirinkimus; laisvė ima veikti pirmajame vos įžiūrimame sąmonės susidūrimo su pasauliu priešaušryje”, t.y. susidurdama su tikrove, tame pirmajame vos įžiūrimame susidūrimo su tikrove priešaušryje.

Todėl mane labai pribloškė ši Elsos Morante istorija, kurią man kartą papasakojo kunigas Ciccio: “Buvo toks esesininkas, kuris vieną dieną dėl savo baisingų nusikaltimų atsidūrė ant ešafoto. Jam dar buvo likę kokie penkiasdešimt žingsnių iki egzekucijos vietos. Egzekucija turėjo įvykti to paties kalėjimo kieme. Taigi jam beeinant, jo žvilgsnis atsitiktinai sustojo ties sueižėjusia kiemo siena, kurioje buvo išdygusi viena iš tų vėjo pasėtų gėlių, kurios išdygsta kur papuola ir, atrodo, ima maistą iš oro ir iš cemento. Tai buvo visai menka gėlytė, vos su keturiais violetiniais žiedlapiais ir pora lapelių, bet toje aušros šviesoje esesininkas su nuostaba pamatė visą tą visatos grožį ir džiaugsmingumą ir pamanė: “Jeigu galėčiau grįžti atgal ir sustabdyti laiką, būčiau pasirengęs visą savo gyvenimą praleisti grožėdamasis šia gėlyte”. O tada, tarsi būtų suskilęs į dvi dalis, savyje išgirdo savo paties balsą, tačiau tas balsas buvo džiugus, šviesus ir visgi tolimas, atsklindantis iš kažin kur. Tas balsas jam šaukė: “Iš tiesų sakau tau: dėl šios tavo paskutinės minties, kuri tau atėjo į galvą prieš pat mirtį, tu būsi išgelbėtas nuo pragaro”. Vis tai papasakoti užtrukau nemažą laiko tarpą, bet tas epizodas ten truko vos pusė sekundės. Tarp to esesininko, kuris žengė sargyvinių apsuptas, ir tos sienoje augančios gėlės buvo daugmaž tas pats pradinis nuotolis – tai yra vos žingsnis. “Ne!”, sušuko savo viduje esesininkas ir įtūžęs atsigrėžė atgal, “Ne, nepasiduosiu apgaunamas tokių triukų, ne!”, ir kadangi abi jo rankos buvo surištos, tai tą gėlytę jis nuplėšė dantimis, o tada numetė ant žemės, sutrypė ir dar ant jos nusispjovė. Štai ir baigtas pasakojimas”.

Tame pirmajame vos įžiūrimame priešaušryje, vieną akimirką vyksta ši drama, ir beveik neįmanoma – kaip rašo kunigas Giussani – atsiranda alternatyva: arba atvirumas, arba

gynyba. Arba tu į tikrovę žvelgi būdamas jai atviras, išplėtes akis kaip vaikas, sąžiningai, sakdamas, kad juoda yra juoda, o balta – tai balta, ir tada apglėbi visą tikrovę, tą tikrovės esatį, kokia ji tau yra duota, kartu su jos prasme, arba tu į tikrovę žvelgi iš gynybinių pozicijų, užsidengdamas veidą alkūnėmis, kad išvengtum nepageidaujamų ir nelauktų smūgių, ir kvieti tikrovę stoti priešais tavo nuomonės teismą”. Tai ar matote, kokia svarbi pažinime yra laisvė? Jeigu aš nesu atviras, tada aš pats sprendžiu, kas yra tikrovė, arba manausi tą sprendžias, ir kviečiu tikrovę stoti priešais mano nuomonės teismą. Tikrovėje aš ieškau ir pripažįstu tik tai, kas man tinka, potencialiai turiu begalę kritiškų pastabų jos atžvilgiu, esu per daug gudrus ir patyręs, kad galėčiau pripažinti jos akivaizdybes (ne tai, kas yra neaišku, bet akivaizdžius dalykus) ir apčiuopiamiausius bei labiausiai stebinančius jos ženklus. Kai tai matai vykstant, kai tai matai vykstant mumyse, tai iš tiesų yra patetiška. Žmonės primygtinai tikina, jog kai kurie faktai neegzistuoja, nes jie nėra pasirengę juos pripažinti, jie jų nepripažįsta ne todėl, kad jų iš tiesų nėra, bet todėl, kad jie nepasirengę jų pripažinti. “Būtent taip mes kiekviena dieną darome įvairių dalykų akivaizdoje: mes pasirenkame lietaus ar saulės atžvilgiu, savo tėvo ir savo motinos atžvilgiu, padėklo su pusryčiais atžvilgiu, tramvajaus su jame važiuojančiais žmonėmis atžvilgiu, darbo kolegų atžvilgiu, mokyklinių testų atžvilgiu, įvairių mokymų atžvilgiu, savo vaikino, savo merginos atžvilgiu”... kiekvienas šį sąrašą galite pratęsti.

“Šis sprendimas, apie kurį kalbėjau, yra tikrovės atžvilgiu, kaip sako kunigas Giussani, o tokiam sprendime jau aišku, kur tada slypi pagrįstumas – dėmesio! –, visas žmogiškumas: jie slypi tame, kas yra atvira”. Visas žmogiškumas slypi tame, kas yra atvira, o kai tai nėra atvira, tada žmogiškumo trūksta. Štai čia kunigas Giussani mums padeda dar kartą. Be galo stebina, kai skaitai šiuos “Religinio jausmo” (*Il senso religioso*) skyrius, kai juos skaitai pasiremdamas mūsų pozicija faktų, nepaprastų esąčių ir mums Viešpaties dovanojamų liudytojų atžvilgiu. Ir jeigu tai yra taip svarbu norint būti pagimdytu iš naujo, jeigu tai taip svarbu norint atgimti iš naujo, tai tada (kadangi atgimstame ne mes patys iš savęs, o tik per tai, ką tas Kitas daro dabartyje, tuose “žemiškuose dalykuose”), jeigu nesame tam pasirengę ir tam atviri, tai tas mūsų atgimimas niekada negalės įvykti. To niekada negalės būti, bet ne todėl, kad to apskritai negali būti, o todėl, kad mes patys nesame atviri ir pasirengę, todėl, kad trūksta žmogiškumo, nes visas žmogiškumas glūdi tame, kas yra atvira.

Tas, kuris tikrovės akivaizdoje neturi ko ginti, yra dvasios neturtėlis. Nes jeigu tu esi moralus, t.y. jeigu tu turi tą prigimtinę poziciją, kurioje tave sutvėrė Dievas, t.y. atvirą tikrovei poziciją, tada supranti – kaip sako kunigas Giussani -, tada tu supranti; bet jeigu tu neturi tos prigimtinės pozicijos, t.y. jeigu esi – štai ir vėl žmogiškumo trūkumas – iškreiptas, dirbtinis, jeigu tave blokuoja išankstinis nusistatymas, tada tu esi nemoralus. Ir to pasekmė ne ta, kad tu eisi į pragarą, ne, negali to suprasti... tu nesi nenuoseklus, nesi... ne, tu to negali suprasti. Taigi galite įsivaizduoti, kaip labai yra svarbu tai, ką jis sako užbaigdamas šią pastraipą: būtent tai ir yra didžiausias žmogaus gyvenimo dramatiškumas, nes šioje pozicijoje tikrovės atžvilgiu ir pasimato visa kas. Kadangi mes patys negalime savęs prikelti iš naujo, pagimdyti iš naujo, todėl turime sutikti, kad mus iš naujo pagimdytų Kitas. Viskas priklauso nuo mūsų gebėjimo tam atsiverti. Kitaip negalėsime suprasti visiškai nieko, nes pozityvistinio mąstymo kriterijų bėda – jų didelis trumparegiškumas, ir remdamiesi jais, mes nasugebame matyti iki galo. Šį rytą sakėme tą patį: mes negalime gerai matyti, negalime gerai įžiūrėti.

2. Laisvės ugdymas

Taigi iš to, ką pasakėme, aišku – tai jau antrasis dalykas –, koks svarbus, koks lemiamas yra laisvės ugdymas. Tai kunigas Giussani primygtinai pabrėžia. Jis sako: pagrindinė šio... didelio ženklo, kuris yra pasaulis, problema – tai laisvės ugdymas. O kame yra to laisvės ugdymo esmė? Jeigu tikrovė žmogų kviečia, nukreipia į Kažką kita, tai laisvės ugdymas yra lygus atsakomybės ugdymui. Žodis “atsakomybė” kilęs iš žodžio “atsakau”. Atsakomybės ugdymas – tai ugdymas atsakyti į tai, kas kviečia. O kaip gi mane kviečia?, tai jau sakėme šį rytą: kaip gi mane kviečia? Mane kviečia per metodą, kuris vadinasi ženklu, per kažką tikrovėje, per būtį, mane kviečia atsakyti.

Šis laisvės ugdymas turi du veiksnius:

a) *tai dėmesingumo ugdymas*... kunigas Giussani sako: visų pirma atsakomybės ugdymas implikuoja dėmesingumo ugdymą, nes dėmesingumui/dėmesiui ne būtinai (tik pažiūrėkite į kunigo Giussani realizmą) ne būtinai atsiranda vietos kam nors įsipareigojusioje laisvėje (ir vėl žmogiškumo trūkumas). Atkreipti dėmesį, būti dėmesingam nėra automatiškas ir lengvas dalykas, nes dėmesingumas, dėmesys – tai įtampa, pastangos, sunkus triūsas (kaip teigia Maria Zambrano), ir todėl – pabrėžia kunigas Giussani – atkreipti dėmesį, būti dėmesingam nėra automatiškas ir lengvas dalykas. Todėl mes neturime jo laikyti savaime suprantamu: “Taip! Jau žinau: reikia būti dėmesingam”, nes dažnai dėmesį, dėmesingumą užgožia išankstinis nusistatymas. Ir štai čia kunigas Giussani mums dar pateikia vieną nepaprastą pagalbą, kad kiekvienas galėtų atrasti jį atitinkančią dalį. “Išankstinis nusistatymas trukdo dėmesingumui. Kaip? Trukdo, kai viską užgožia nauda ir išskaičiavimas, o todėl ir išsiblaškytas, kai įsitvirtina jau nusistovėjusi mintis, o todėl ir kai yra iš aukšto, paniekinamai žiūrima į naują tau skelbiamą dalyką, kai visi jausmai sutelkiami į tai, kas patinka, o todėl ir vis didėjantis nejautrumas, abejingumas tam tikro pasiūlymo atspalvių ar detalių atžvilgiu; kai atsiranda paviršutiniška ir nerangi pozicija, kuri tampa nusikaltimu tada, kai yra paliečiamas be galo svarbus klausimas”. Taigi dažnai viršū ima visai ne dėmesingumas: viršū ima nauda ir išskaičiavimas, jau nusistovėjusi mintis, nuomonė, tai, kas man patinka... Ir štai jums vėl žmogiškumo trūkumas, visas/pilnas žmogiškumas glūdi tame, kas yra atvira, visumoje. Todėl Giussani ir pabrėžia tai, “koks svarbus yra šis atkaklus visumos akcentavimas”. Kiekvienas gali patikrinti, kaip jis žiūri į tuos ženklus, kuriems prieš mūsų akis leidžia įvykti Viešpats. Kaip gi ir toliau galime teigti, jog iš esmės visi šie nepaprasti dalykai, kuriuos matome, gali būti paaiškinti kaip nors kitaip, o ne Kristaus esatimi? Kaip gi įmanoma, kad mes ir toliau tvirtiname, jog Jo vardas yra tik priedas? Tik dėl dėmesingumo trūkumo arba dėl nenoro, nepasirengimo jį pripažinti. Todėl kunigas Giussani dar kartą primena ir antrąjį aspektą: gebėjimo pripažinti, priimti ugdymą. Ugdymas dėmesingumui ir gebėjimui priimti, pripažinti – tai pedagogika, leidžianti atverti jau pirma laiko užvertas duris. Todėl tai ugdymas atvirumui, laisvumui, ugdymas neturėti išankstinio nusistatymo, kuris tikrovės atžvilgiu leidžia skelbti savo teisėjišką verdiktą, t.y. ugdymas nespřsti apie tikrovę remiantis savo išanksto susidaryta nuomone.

b) *Ugdymas priėmimui, pripažinimui*

Kunigas Giussani šį skyrių pabaigia tokiu teiginiu: “ugdymas laisvei yra esminis žmogaus kelio klausimas”, nes neugdymu savęs šiam dėmesingumui bei kažko, kas ateina ne iš mūsų, pripažinimui ir priėmimui, mes žūsime. Todėl neseniai CL studentams ir sakiau: Kas seka tuo, kam Viešpats leidžia įvykti priešais mūsų akis, tas klesti, o kas nesileidžia gimdomas to, kas vyksta, tas supūna. Todėl, jeigu žmogus nenori supūti, tai sekdamas tuo, ką mums kaip pagalbą, kaip gailestingą ramstį mūsų menkumui siūlo kunigas Giussani, jis turės treniruotis, mes visi turėsime treniruotis ir pratintis prie šio teisingo žvilgsnio/požiūrio į tikrovę, būdami toje pradinėje padėtyje/pozicijoje, kuriai mes

prigimties buvome sukurti. Šis ugdymas – kaip sako kunigas Giussani – nėra spontaniškas, tam reikia pastangų, tam reikia darbo.

Tad svarbiausias klausimas čia: kaip gi galime ugdyti laisvę? Tai galime daryti atsakydami į tikrovės iššūkį, provokaciją: jeigu tikrovė daro iššūkį, provokuoja, tai laisvės ugdymas turi būti ugdymas gebėjimui atsakyti į tą iššūkį, į tą provokaciją. Tai paprasta. Būtent ugdymas jausti alkį ir troškulį leidžia būti dėmesingiems tiems raginimams, užplūstantiems mus akistatoje su tikrovės visuma. Todėl evangelijoje ir sakoma: “Palaiminti alkstantys ir trokštantys”. Taip alkstantis ir trokštantis žmogiškumas yra tikra malonė. Toks gyvenimas yra palaiminimas, nes tuomet aš sugebu priimti visą tikrovę. Tuo tarpu pasmerkti yra tie, kurie nealksta ir netrokšta, tie, kurie jau žino, kurie nieko nebesitiki, nes tuomet gyvenimas yra prakeiksmas, taip, pasmerkimas, nes mes nebesitikime nieko iš ties naujo, mes tam užkertame kelią savo “bet”, “jeigu”, “tačiau”, “galbūt”, kuriais mėginame – kaip sako kunigas Giussani – susilpninti “aš” ryšio su tikrove galimybę ir tada – dėmesio! – esame tarsi kokia dūmų užsklanda, leidžianti žmogui nematomam pabėgti nuo įsipareigojimo tikrovei. Taigi vėl žmogiškumo trūkumas... tai tarsi spektaklis. Jeigu norime iki galo išsiaiškinti, ką gi reiškia šis žmogiškumo trūkumas, tai aš tam nerandu geresnio ir vaizdingesnio paaiškinimo, kaip tik šis. Nenoriu priekaištauti: žmogus, kuris iš tiesų nori žengti šiuo keliu, čia turi visus elementus, leidžiančius jam suprasti, kame yra to darbo, kurį mums siūlo kunigas Giussani, esmė, jeigu jis iš tiesų nori būti jo vaikas. Nes jeigu leisime, kad nugalėtų visi šie “bet, jeigu, galbūt, tačiau”, tai mes atsitrauksime, tai bus žmogaus atsitraukimas, pabėgimas.

3. Laisvės sąlyga.

Tad jau paskutinis dalykas ir tada baigsiu: laisvės sąlyga. Kur gi slypi keblumas?, klausia kunigas Giussani. Tikrasis keblumas – tai tas, ką jis vadina – mes juk visi prisimename – rizikos patirtimi, kurią jis visada aprašydavo (galite apie ją paskaityti “Religiniame jausme”) pasakodamas apie tą savo vaikystės patyrimą, kai kartu su alpinistais kalnuose turėjo pereiti tarpekį: jam reikėjo peršokti, bet jis labai išsigando ir baimė nugalėjo. Tuomet, kaip jis sako, nuo tos akimirkos jis ėmė suvokti, kas iš tiesų yra tas sunkumas, keblumas, su kuriuos susiduriame. Jis pasakoja: man būtų reikėję milžiniškų valios pastangų, tačiau tų pastangų neturėjau ir tada supratau, kaip galima tiksliai apibrėžti šią rizikos patirtį: tai tas proto ir valios atskyrimas, tas energijos trūkumas, kuris yra gimtosios nuodėmės pasekmė. Juk ir von Balthasar jį apibūdina taip: malonės, energijos trūkumas, energijos trūkumas tam, kad prisišliečiau, prisidėčiau. Yra taip tarsi aš paimčiau šį butelį ir jis nukristų, nes aš neturiu energijos prisišlieti, prisidėti prie to, ką matau, ir man reikia kažko daugiau.

Todėl prigimtis mums siūlo metodą, kurio dėka mes gauname šios energijos, kurios neturi laisvę: tai bendruomenės reiškinys. Vaikas bėga koridoriais ir iki galo atlapoja visuomet atidarytas tamsaus kambario duris, bet tada įsibaiminęs atsitraukia atgal. Jo mama paima jį už rankos, o kai jį už rankos laikys jo mama, vaikas įeisi į bet kokį tamsų kambarį. Tik bendruomeninis lygmuo – teigia kunigas Giussani – žmogui suteikia pakankamai galių išgyventi rizikos patirtį, t.y. reikia kokios nors esaties, kuri savo žavesio dėka galėtų įveikti šią prarają tarp proto ir meilės ir lydėtų mane į pačią tamsos gelmę. Tačiau, kaip įrodo tas pats kunigo Giussani pavyzdys, reikia, kad lydėtų ne bet kas. Reikia tokios esaties, kuri įstengtų įveikti tą prarają tarp proto ir meilės, reikia esaties, kuri mane tiesiog traukte pritrauktų. Juk, kaip jis sako apie Jėzaus mokinius, kai reikalai pakrypo tikrai bloga linkme (Kristaus pasija/kančia), visi Jį apleido ir to negalėjo išvengti netgi Jėzaus esatis. Kunigas Giussani sako: tuomet reikia galingesnės jėgos. Ta jėga – tai prisikėlęs Kristus, tai Jo pasaulį valdanti Dvasia, ateinanti į pasaulį tam, kad palengvintų žmonių

prisišliejimą. Todėl prisišliejimas – tai malonė. Tik malonė – teigia kunigas Giussani – tam tikru metu įstengia padaryti tai, ko nesugebėjo draugija ir ko neįstengė padaryti didysis žmogus. Reikėjo Šventosios Dvasios jėgos. Kaip sako šv. Paulius: „Nė vienas negali ištarti: „JĖZUS YRA VIEŠPATS“, jei Šventoji Dvasia nepaskatina“. Ir dar kartą sakau – kaip jau matėme šį rytą – būtent Šventosios Dvasios malonė vienintelė ir įstengia iš esmės įveikti šią prarają tarp proto ir meilės, kad žmogus galėtų atgimti iš naujo. Todėl pirmasis dalykas, kurį turime padaryti, tai prašyti šios malonės: *“Veni Sancte Spiritus, veni per Mariam”*.

Tačiau, kaip sakėme šį rytą ir kaip tai mums vaizdžiai paaiškino kardinolas, kaip gi veikia Šventoji Dvasia? Ji veikia per tam tikrą privilegijuotą reiškinį – jis vadinamas charizma -, kuris mus gali išugdyti gebėjimui įveikti šią prarają tik tuomet, jeigu mes sutiksime ta charizma sekti, jeigu sutiksime priimti tą malonę, kurią Šventoji Dvasia suteikė kunigui Giussani, nes bendruomenės lygmuo – kaip teigia pats Giussani – yra ne laisvės pakaitalas, bet laisvės įsitvirtinimo sąlyga. Būtent su šios draugijos pagalba, jeigu ją nuolatos gimdo Šventosios Dvasios galia, mes galime rizikuoti ir leisti į žmogaus prigimtį atitinkančio gyvenimo nuotyki. Ir todėl mes turime prašyti šios malonės, turime tarsi vargšai eiti valgyti tos duonos, kuri yra vadinama Eucharistija. Mes juk nesame svajokliai ir puikiai žinome, kad tarsi elgetos turime stoti į eilę ir tarsi vargšai luošiai laukti, kad gautume to peno, be kurio – neverta net apsimetinėti – mes neįstengsime išgyventi. Turime eiti prašyti atleidimo, kad gautume tą atleidimo malonę ir galėtume kelią pradėti iš naujo kaskart, kai tik suklupsime, nes mums nepakanka bet kokios draugijos, kaip tai matėme šiomis dienomis. Svarbiausias klausimas čia yra tai, kokia gi draugija, kokia gi esatis mus lydės į tą tamsos gelmę, kokia gi esatis mus lydės visose situacijose. Ir šiuo požiūriu – nebegaliu susilaikyti – be galo nuostabu skaityti sekančius *“Religinio jausmo”* skyrius, kuriuose pateikiamas Odisejo ir jo draugų pavyzdys¹. Kunigas Giussani, kalbėdamas apie juos, rašo, kad, jiems išvydus Heraklio stulpus, jų veiduose atsispindėjo nepaprastas troškimas kažko kito. Tiems nerimastingiems veidams ir ilgesingo troškimo sklidinoms širdims Heraklio stulpai, ta tikrovė, buvo ne pabaiga, bet tarsi kvietimas, ženklas, kažkas, kas nukreipia į kažką už savęs. O kas gi gali rizikuoti ir išplaukti už tų stulpų, kas gali įeiti į tikrąją tamsą, kas mus gali lydėti sunkią akimirką? Tiktai tas, kas gyvenimą gyvena sekdamas tikroju žmogiškumu, nes tai ir yra – kaip teigia kunigas

---

¹ Įsivaizduokite šį žmogų su visais jo jūreiviais, savame laivelyje, plaukiantį nuo Itakos iki Libijos, nuo Libijos iki Sicilijos, nuo Sicilijos iki Sardinijos, nuo Sardinijos iki Balearų: visa *mare nostrum* yra jo išmatuota ir užvaldyta, skersai išilgai išmaišyta. Žmogus - visų dalykų matas. Bet, atvykęs prie Heraklio stulpų, jis prieina prie visuotinio įsitikinimo, kad visa išmintis, o tai reiškia, užtikrintas tikrovės išmatavimas, nebėra įmanomas. Anapus Heraklio stulpų nebėra nieko tikro, yra tik tuštuma ir beprotybė. Lygiai kaip tas, kuris peržengia šių stulpų ribą, yra fantazuotojas, nebebūsiantis jau niekuo tikras, taip ir už patiriamų ribų, suvokiamų pozityvistiskai, yra tik fantazija arba, šiaip ar taip, negalėjimas įgyti tikrumo. Bet jis, Odisejas, būtent dėl tos pačios *“didybės”*, kurios lydymas perplaukė *mare nostrum*, atvykęs prie Heraklio stulpų, jautė ne tik, kad tai nebuvo galas, bet, dar daugiau, tarsi jo tikroji prigimtis būtų išsilaisvinusi nuo to akimirksnio. Tuomet jis nusižengė išminčiai ir nuplaukė toliau. Jis suklydo ne todėl, kad nuplaukė toliau: ribų peržengimas atliepė jo žmogiškąją prigimtį, priimdamas tokį srendimą, jis iš tiesų pasijuto žmogumi. Tai ir yra kova tarp žmogiškumo, tai yra, religinio jausmo, ir nežmogiškumo, tai yra, pozityvistinės viso šiuolaikinio mentaliteto pozicijos. Pastaroji pasakytų: *“Drauge mano, vienintelis tikras dalykas yra tai, ką tu moksliskai, eksperimentiskai konstatuoji ir išmatuoji; anapus šių dalykų yra nevaisinga fantazija, beprotybė, vaizdingi teiginiai”*.

Bet kas yra anapus šios *mare nostrum*, kurią galime pasisavinti, užvaldyti ir išmatuoti? Prasmės vandenynas. Ir būtent įveikiant šiuos Heraklio stulpus, pradedama jaustis žmogumi: kai įveikiama ši kraštutinė riba, kurią nubrėžia netikra išmintis, tas slegiantis tikrumas, ir įsigilinama į prasmės paslaptį. Tikrovė susidūrimo su žmogaus širdimi metu sukelia dinamiką, kurią Heraklio stulpai sukėlė Odisejo ir jo draugų, nekantriai troškusių kažko kito, širdyse. Tiems nerimastaujantiems veidams bei aistringo troškimo kupinoms širdims Heraklio stulpai nebuvo riba, bet buvo kvietimas, ženklas, kažkas, nukreipiantis už savęs. Odisejas ir kiti odisejos vairininkai suklydo ne todėl, kad nuplaukė toliau.

Giussani – žmogaus didybė žydų-krikščionių apreiškime: gyvenimas, žmogus – tai kova, t.y. ryšys tamsoje su anapusybe, tai kova nematant kito veido. Vienas žmogus apie šias dienas man kalbėjo taip: “Suvokiau, jog yra taip, tarsi patirčiau dramą, kurios aš pats vienas neįstengsiu išverti”, mus lydi ne bet kas, nes būtent ryšys su ta anapusybe ir daro galimą šiapusybės, šio gyvenimo nuotyki, kitoku atveju vyrautų nuobodulys – dviprasmiškos ir iliuzinės puikybės ar nevilties, beviltiškumo šaltinis.

Taigi svarbiausias klausimas, bičiuliai, yra tas, ar norime dalyvauti šiame nuotykyje, šioje avantiūroje? O gal norime būti “savo gyvenimą susitvarkiusiais” žmonėmis, apsiribojančiais vien savo Viduržemio jūra, ar vis dėlto norime daryti iššūkį tiems Heraklio stulpams? Tik jeigu šis troškimas yra gyvas, bus pakeliama ir ši įtampa tarp anapusybės ir šiapusybės, šio gyvenimo, nes kitoku atveju vyraus nuobodulys. O jeigu žmogus to atsisako, tai alternatyva yra ne patogesnis gyvenimas, bet nuobodesnis, labiau suvaržytas gyvenimas ir didesnis nusivylimas. Todėl dažnai mes patiriame pagundą susikurti sau savo Viduržemio jūrą, nes tada kaip Odisejas galime valdyti visą tą teritoriją. Tačiau tikrais draugais galėsime būti tik tuomet, kai priimsime tų Heraklio stulpų, tos anapusybės iššūkį. Bet daugelis sako, jog plaukti anapus – tai beprotybė. Kad mes vis dėlto galime išdrįsti išplaukti už Heraklio stulpų ir nebūdami bepročiai, nes tasai Anapus tapo mūsų draugu - tai mums liudija šv. Paulius: “Pamiršęs, kas už manęs, aš veržiuosi pirmyn, į tikslą, siekiu laimikio aukštybėse, prie kurio Dievas kviečia Kristuje Jėzuje”. Jeigu mūsų Brolija bus sudaryta ne iš žmonių (tegul jie ir bus ne kartą suklupe ir nusidėję - nes tai visai nėra etikos, buvimo tobulais problema), kurių veiduose atsispindi begalinis, nerimastingas Kito troškimas ir kurių širdys pilnos ilgesingo Kristaus troškimo, tai mes tik nuobodžiausime ir laikui bėgant visa tai mūsų ims nebedominti. Prašykime Švč. Mergelės Marijos ir kunigo Giussani, kad jie padėtų mums pasiekti tą žmogaus didybę.

ASAMBLĖJA

Davide Properi. Surinkome klausimus, kurių buvo labai daug, ir dėl kurių įvesdamas pateiksiu porą pastebėjimų. Pirmasis – tai pozityvus vertinimas, nes pradeda matytis, matosi šių metų darbo vaisiai: sugebėjimas pajungti asmeninę patirtį pateiktam pasiūlymui. Antra, dauguma klausimų yra susiję su antra paskaita, ir greičiausiai ne tik dėl to, kad ji chronologiškai arčiausia Asamblėjos momentui, bet būtent dėl to, kad ten tampa aišku, jog priežastys, lemiančios sunkumą suprasti proto dinamiką, paaiškėja viso šių dienų kelio metu; nes negalime suprasti laisvės, jei ji atskiriama nuo proto pozicijos santykyje su tikrove kaip ženklu. Pabandėme surinkti klausimus, atsižvelgdami į daugelį problemų, reikalaujančių išsamesnio paaiškinimo.

Pirmas klausimas: man atrodo, kad jei prašau malonės, pats nepasijudinu; o jei dirbu, tarsi sumenkinu malonę. Kaip suderinami šie dalykai?

Julián Carrón. Štai pavyzdys to, ką sakiau jau penktadienio vakarą: mums sunku suprasti ryšį tarp malonės ir laisvės. Nereikia išsigąsti, nes tai viena iš problemų, sukėlusia daugiausiai diskusijų per istoriją, todėl jokia tai staigmena, jei sunku ir mums. Bet reikia įsigilinti, nes jei mes nesuprantame ryšio tarp vieno ir kito dalyko, tvirtindami vieną tarsi turėtume neigti kitą. Net galėtume perrašyti visą Vakarų istoriją, kaip šių dviejų ašių dialektiką.

O kas mus domina? Suprasti tai, ką jau bandėme pasakyti šiomis dienomis: kad susitikimas su Kristumi, t.y. malonė, būtent dėl to, kad gali pažadinti „aš“ (ir visą jo protą,

visą laisvės gebėjimą, visą gebėjimą mylėti), verčia imtis darbo. Todėl tai, kad imiesi darbo, jau yra malonės ženklas, pirmas ženklas, kad gyvenime atsirado faktas, kuris savyje kažką išjudino. Tikrai ne malonės priešprieša! Malonė yra ištakose, o patvirtinimas, galingiausias ženklas, kad malonė įvyksta, kad įvyko, yra būtent tai, kad aš imuosi darbo. Kiekvienas iš mūsų tą galime puikiai suprasti, nes jei nesugebu plačiau naudoti proto, tinkamai naudoti laisvės ir lieku toks pats, toliau kaip visi gyvenu tikrovę įprastinėje sumaištyje. Tačiau jei laisvė geba naudoti protą kitaip, galime drąsiai pasitikti aplinkybes, gyvenimą su įkvėpimu, šviesa, naujiena, kurių kitaip nė nesusapnuotume. Todėl pirmas malonės ženklas yra tai, kad išjudinama laisvė, kad imamės darbo.

Prosperi. Tas naujas gimimas vyksta visą gyvenimą ar atsitinka tam tikru momentu? Tai akimirka ar procesas?

Carrón. Naujas gimimas – kaip mums vakar puikiai paaiškino Jo Eminencija kardinolas Scola – įvyksta tam tikru momentu, per Krikštą. Jis pasakė: „Per Krikštą kiekvienas žmogus yra iš naujo sukuriamas kaip sūnus Sūnuje ir iš čia jis, pakrikštytasis, semiasi naujo savęs suvokimo. [Todėl] žmogus sukuriamas kaip krikščionis per Krikštą“. Nuo čia, nuo tos akimirkos galiu pasakyti, kaip pasakė Popiežius, o kardinolas Scola mums tai priminė: „Aš, bet nebe aš“. Štai krikščioniškos egzistencijos, paremtos Krikštu, formulė, ir tai atsitiko vieną kartą visam laikui per Krikštą taip stipriai, jog sakome, kad tai įspaudžia „ženklą“: tai kažkas, kas atsitinka per krikštą ir ko niekas nebegali panaikinti. Kodėl negali to panaikinti? Nes tai – Kristaus gestas, kuris mane sugriebia visą ir išpildydamas sako: „Tu esi Mano, tu Man priklausai, tu apsisprendei, prašydamas Krikšto, išsižadėti savo priklausymo, kad priklausytum Man. Aš esu nauja tavo sąmonė“, ir toks ryšys, kurį Kristus sukuria su manimi tą akimirką, lieka amžinai. Tai yra labai svarbus dalykas mūsų tikrumui, nes nepriklauso nuo to, ar aš daugiau ar mažiau šaunus, nepriklauso nuo manęs, nuo mano sugebėjimų, tai vien Kristaus gestas. Todėl net jei aš užsimirštu, ar pasitraukiu, ar suklystu priešais visus (kaip per persekiojimus krikščionys, išsižadėję Kristaus, neturėdavo pakartoti Krikšto), negaliu nutraukti ryšio, kurį Kristus įtvirtina su manimi, jis per stiprus. Bet koks tėvas gali tai suprasti: ką jam gali padaryti sūnus, kad sugebėtų panaikinti tą ryšį? Nieko. Nesunku suprasti, ir jei tai galime padaryti mes būdami vargšai, įsivaizduokime, ką gali padaryti Kristus!

Taigi tai įvyksta vieną kartą visam laikui per Krikštą. Kardinolas tęsė: jei gavome Krikštą, kaip dauguma mūsų, būdami vaikai, jis pražysta kaip naujas gyvenimo suvokimas, kai įvyksta asmeninis susitikimas su Kristumi Bažnyčioje. Tam, kad ši malonė, kurią gavome per Krikštą, pražystų ir pasiektų visą gyvenimą, visas mūsų egzistencijos detales, reikalingas kelias. Kunigas Giussani naudojo formulę, kuri mane visada stebino: „Kristaus susitikimas su mūsų gyvenimu, dėl kurio Jis pamažu mums tapo tikras įvykis, Kristaus susidūrimas su mūsų gyvenimu, nuo kurio Jis atsigrėžė į mus ir pradėjo, kaip *vir pugnator*, kovą prieš mūsų egzistencijos „invaziją“, vadinamas Krikštu“. Todėl to, kas atsitinka tą akimirką, perspektyva yra visas gyvenimas.

Žiūrėkite, kaip tai tolima sąmoningumo atžvilgiu: neneigiu, kad aš (dėl malonės, dėl to ryšio, kurį Kristus sukuria su manimi) esu Kristaus, bet dar baisiai tolimas gyvenimas su šitokiu sąmoningumu! Užtektų, kad pagalvotum, kada buvo paskutinis kartas, kuomet, būdamas visiškai sąmoningas dėl šio fakto, buvai susijaudinęs iki pat gelmių, ir suprasime, koks išsiblaškyimas mus užvaldęs. Ir kiek darbo lieka atlikti, kad tai, kas yra tikra, būtų

mūsų įgytas sąmoningumas ir taptų vertinimu, įtraukiančiu visą mano asmenį, mano sąmonę, mano jautrumą, mano meilę, viską.

Dėl to, kaip priminėme, susitikimas, įvykęs dėl charizmos malonės, padaro įtikinamą Krikšto malonę ir ją paverčia vis labiau mūsų per asmeninę istoriją: esame surinkti kartu dėl šito; nėra kito tikslo, dėl kurio esame kartu: kad tai, kas įvyko per Krikštą, taptų mano, taptų tavo, taptų mūsų. Todėl priklausome Bažnyčiai ir todėl Šventoji Dvasia nuolat pažadina charizmas, t.y. veikimo būdus, kurie leidžia Kristaus malonei tapti dar įtikinamesnei, kad mus vis labiau užvaldytų naujiena, kurią ta malonė įnešė į mūsų gyvenimą.

Prosperi. Kuo stipriau myliu dalykus, tikrovę, ženklus, tuo labiau įgaunu gynybinę laikyseną iš baimės juos prarasti. Kaip intensyvi meilė dalykams vis dėlto gali tapti atvirumu?

Carrón. Nes kuo labiau kažką myli, tuo labiau trokšti to neprarasti. Pradedi nuo to, kad turi kažką, kas turi vertę ir kas tau yra taip brangu, jog trokšti neprarasti; pradžios taškas yra turėti kažką gražaus, ką tu myli. Pirmas žingsnis yra pozityvus: tu kažką turi. Baimė visuomet ateina vėliau: trokšti neprarasti kažko, jei turi. Tuomet negali rasti tinkamo sprendimo, jei neįsigilini į poreikį neprarasti. Tai reiškia: kas tau tai gali išsaugoti amžiams?

Taip atrandi poreikį, į kurį – kiekvienas puikiai suvokia – negali atsakyti pats. Tampa aišku, ką sakėme vakar: be perspektyvos, kad yra kažkas „už ribų“, be atsakymo, kuris išeina už egzistuojančių ir betarpiškai matomų dalykų ribų, perspektyvos (ten – teisingumo, o šiuo atveju – meilės), būtų neįmanoma išlaikyti šį poreikį. Todėl kyla pavojus, kad aš sustosiu tam tikroje vietoje, kad nesugebėsiu stoti akis į akį su poreikiu. Nes jei nenoriu atsitraukti nuo poreikio visumos, negaliu sustoti, turiu eiti vis toliau. Bet jei sustojame, pasilieiname baimėje ir nepasiekiamo to „už ribų“, kuriame randame atsakymą, visam laikui panaikinanti baimę. „Jeigu būtų panaikinta „anapus/už ribų“ hipotezė, šis poreikis būtų nenatūraliai užgniaužtas“.

Čia negailestingai pasimato, kaip mums trūksta supratimo apie Paslaptį, tuomet aišku, kodėl Kristus atėjo, kad mus ugdytų religiniam jausmui, kad leistų mums suprasti, kokia yra šio mūsų poreikio prigimtis, nes kitaip niekad nesuprastume tikėjimo Jėzumi Kristumi pagrįstumo. Jei galėčiau atsakyti pats į šiuos begalinius poreikius, kodėl turėčiau apsinkinti gyvenimą tikėjimu, kodėl turėčiau jungtis prie kito dalyko? Aš patiriu, kad šiam savo poreikiui mylėti tai, ką myliu (ir kad tai, ką myliu, išliktų amžiams), negaliu atsakyti pats. Tuomet arba nepagrįstai sakau, kad atsakymo nėra, užgniauždamas poreikį ir pasilikdamas baimėje, arba nesumenkinu šio poreikio, palikdamas jam beribį kvėpavimą, turimą „anapus/už ribų“ reikalavimą.

Tada galiu švęsti Kristų, nes Jis yra, nes yra Tas, kuris man išsaugo tai, ką iš tiesų myliu. Ne dėl to, kad aš tai sugebu, bet dėl to, kad Kristus yra; Kristus yra, todėl galiu atsikratyti šios baimės.

Draugai, ženklas, kad Kristus mums tampa realus, glūdi tame, kad nugalime šią baimę. Nes problema yra tai, kad jei neturime atsakymo tam, ką mylime, neturime atsakymo sau: Kristus yra lygus „niekui“, o gyvenimui atsakymo nėra. Tai tinka ir mums, ir tam, ką mylime. Tik jei ištikimai gilinamės į poreikį, galime suvokti, kokia malonė atrasti Tą, kuris apima visą mūsų teisingumo, grožio, meilės poreikį ir jį išpildo neužgniauždamas.

Prosperi. Sakei, kad viskas priklauso nuo mūsų atvirumo realybei, tačiau kaip galima išlaikyti tokią poziciją, kai susiduriame su visiškai neigiamomis aplinkybėmis, kaip smurtas prieš vaikus, ar visiškai banalus indų plovimas?

Carrón. Būtent toks yra darbas, kurį turime atlikti, draugai: nestabdyti klausimo priešais joki dalyką, net susidūrus su nepakenčiamu smurtu prieš vaikus. Jei sulaikau poreikio dinamiką, viską tuomet turiu atlikti moralizuodamas, turiu plauti indus, nes juos privalau išplauti, ir tai tinka bet kokiam dalykui, taip niekada negalėsime iš tiesų suprasti, ką reiškia Kristus. Todėl jūsų prašau kasdien perskaityti ir išmokti mintinai mažą paragrafą „Krikščionybės iššūkio ištakų“ pradžioje: „Nebūtų įmanoma kaip reikiant suvokti, ką reiškia Jėzus Kristus, prieš tai gerai neperpratus dinamizmo, kuris žmogų daro žmogumi, pobūdžio. Iš tiesų Kristus – lyg atsakymas į tai, kas esu aš, ir tik atidi, jautri bei išlavinta mano sąmonė galės mane atverti ir parengti Kristų atpažinti, Juo žavėtis, Jam dėkoti, Juo gyventi. Jei tokios sąmonės nebus, Jėzaus Kristaus vardas tereikš paprastą vardą.

Todėl problema yra ši ištikimybė, šis atsivėrimas tikrovei tokiai, kokia leidžiasi susitinkama, graži ar bjauri; nes problema nėra graži ar bjauri, bet kad aš atrasčiau tinkamą atsakymą klausimui! Ir priešais tikrai neigiamus dalykus (smurtas prieš vaikus yra puikus pavyzdys), suprantame, kas gali atsakyti. Iš šio klausimo gimė straipsnis *la Repubblica* laikraštyje: kas atsako šiam poreikiui? Nes jei nėra jokios atsakymo galimybės, nebėra teisingumo! Taip pat nėra prasmės plauti indus ar ką nors mylėti! Visi šie poreikiai gimsta iš paties gyvenimo; visi juos turime ir po krikščioniško susitikimo, netgi sustiprintus! Nesame pasmerkti nugręžti galvą nuo šių klausimų. Esame vieninteliai, galintys pažvelgti tiesiai į juos tik dėl susitikimo su Kristumi, nes kitaip turėtume pabėgti kaip visi, nes nesugebame atlaikyti visų poreikių prieš blogį, nelaimę, ar tuos dalykus, kurių prasmės nematome. Todėl akivaizdžiausias ženklas, kad einame į priekį, yra sugebėjimas atlaikyti viską – viską! – nieko nesumenkinant – ar suprantate? – nieko.

Prosperi. Ką reiškia, kad laisvė turi būti įtraukta ne tik atsakant į tikrovės provokaciją, bet ir atrandant likimą?

Carrón. Dažnai galvojame, kad laisvė įsitraukia vėliau: pirmiausia protas atranda tikrovę, o tada laisvė nusprendžia, ar ja gyventi, ar ne. Tačiau šitaip nesuvokiame visų veiksmų, kurie reikalingi norint pažinti. Nuo būdo, kuriuo pasitinkame tikrovę (atviri arba ne) priklauso, ar galime atpažinti visumą. Kunigas Giussani mus to visada mokė, užtektų prisiminti tris prielaidas „Religinijame jausme“, kad suprastume šiuos dalykus: kad suprastume tikrovę reikia tikrovės (pirmoji prielaida), reikia proto, kuris suvoktų tikrovę pagal jos veiksmų visumą (antroji prielaida), ir reikia moralumo pažinimui, kur pagrindinė veikėja yra laisvė (trečioji prielaida). Tai yra labai svarbu, nes dažnai esame įsitikinę, kad apibūdiname tikrovę, o tai, ką apibūdiname, jau yra tikrovės susiaurinimas (nes iš anksto nusprendėme, kad kai kurių dalykų, neatitinkančių mūsų mato, negali būti). Kunigas Giussani mums visada priminė Pastero ir jo mikroorganizmų atradimo pavyzdį: „Pasteras turėjo nuolatos kartoti eksperimentus, nes atrodė, jog niekas nesugeba pripažinti jų vertingumo. Paskutiniai, kurie pripažino mokslinį Pastero eksperimentų pagrįstumą, buvo Sorbonos docentai, Mokslų akademijos Paryžiuje nariai. Šiems profesoriams sutikti su tuo,

ką tvirtino Pasteras, buvo tas pat, kaip kitą dieną užlipti ant pakylos ir pripažinti, kad privalo daug ką pakeisti. Tai buvo susiję su išdidumu, šlove, pinigais. Mikrobu funkcijos problema, kuri yra objektyvi mokslinė problema, jiems buvo gyvybinė problema. Ką būtų turėję daryti tie profesoriai, kad galėtų suvokti net profanams neginčytinų bandymų vertingumą? Jiems būtų buvę reikalingi lojalumas, moralinis orumas, tikrojo tikslo aistra, ko jie negalėjo tuoj pat susikurti, nes tai ilgai trunkančio moralinio auklėjimo rezultatas“.

Į poziciją, su kuria pasitinkame tikrovę, jau yra įtraukta laisvė. Dažnai nesuvokiame, kaip tai graudu: kitas tau apibūdina kokį nors dalyką ir nesuvokia, kaip kalbėdamas apie tikrovę, ją susiaurina dėl išankstinės nuostatos, nusistatymo, dėl mato, kuris jam neleidžia matyti viso to, kas yra; be to privalo tave įtikinėti, nes tikrovė vis tiek yra ir jam visą laiką prieštarauja! Tada neverta ginčytis. Dažnai tarp mūsų taip atsitinka, ypač susidūrus su įvykstančiais faktais, tokiais, kurie atsitikdavo susidūrus su Jėzumi, o fariziejai to nepripažindavo. Negi buvo tikie kvaili, kad jų nepamatė? Problema nebuvo jų nematyti, faktai buvo matomi visiems, bet jie nesileido, tai reiškia, kad laisvė buvo dalis jų laikysenos, prisiimamos atrandant tikrovę. Mes taip pat nesame kvaili. Jei taip elgiamės, tai todėl, kad priešinamės kažkam, kas yra. Užuoat sakius, kad dalykų nėra, daug sąžiningiau pripažinti, kad norime priešintis. Nes kai taip atsitinka, būna išties graudu: ar kiti mato dalykus, kurių nėra, ar tau trumparegystė, kuri neleidžia pamatyti? Toks silpnumas būdingas mums visiems, nes yra tam tikrų dalykų, su kuriais mums sunku sutikti. Todėl čia iškyla visas gyvenimo dramatiškumas, šioje mūsų santykio su tikrove „ankstyviausioje prieblandoje“.

Prosperi. Vėl apie laisvę: labai daug klausimų yra susiję su „slapta nuspręsti nuo pat pradžios“. Išrinkome šį, nes atrodė ypač aiškus: žmogus savo laisve patvirtina tai, ką jau slapta nusprendė nuo pat pradžios. Kaip įmanoma atsikratyti tokios uždarumo pozicijos? Pavyzdžiui, vaikas iš tavo pasakojimo po to, kai jį pataisei, po dviejų savaitių vėl buvo pradinėje uždarumo pozicijoje...

Carrón. Problema nėra neturėti išankstinių nuostatų, nes išankstinės nuostatos yra neišvengiamos. Jei nesi akmuo, vos pamatęs žmogų, pakalbėjęs su tuo žmogumi penkias minutes, susidari nuomonę: simpatiškas, nesimpatiškas, sunkus ir t.t. Tuo pat metu vyksta ir vertinimas. Tai nėra svarbu, nes tai neišvengiama. Svarbu yra tai, kad šis žmogus, bėgant laikui, neišvengiamai man duoda kitų ženklų, tačiau manęs nebeatitraukia nuo mano nusistatymo net kranu! To mano mokinio problema nėra tai, kad pradėjo nuo išankstinės nuostatos, bet kad nesileido jos pakeisti. Ir, dėmesio, jei nebūtų pakeitimo galimybės, nebūtų laisvės: visada yra galimybė keisti, visada yra galimybė, kad aš pasiduosiu tam, ką matau, visada yra galimybė, kad pripažinsiu tai, ką matau, nes kitaip būtume įsprausti į mechanizmą, iš kurio negalėtume ištrūkti. Kalbėtume apie asmens neigimą, tai reikštų vėl susiaurinti asmenį iki biologinių, psichologinių ir sociologinių veiksmų. Ne! Žmogus „yra tiesioginis ryšys su tuo, iš ko viskas gimsta: su likimu, su paslaptimi, su Dievu“. Net gimtoji nuodėmė to nepanaikina: gali ją susilpninti, bet yra, yra ta galimybė! Todėl galiu nuolat ugdyti laisvę, tą dėmesingumą ir tą nuolankumą. Galiu ugdytis. Jei negalėtume ugdytis, reikštų, kad veltui esame čia, nes kiekvienas jau turėtų tam tikrą nusistatymą ir nebūtų įmanoma visiškai nieko pakeisti. Tačiau yra galimybė kiekvienam iš mūsų, kokia bebūtų istorija, praeitis, aplinkybės, veiksniai, kurie mus paskatino, nes ji yra asmens sąvokos dalis: kad „aš“ yra santykis su Paslaptimi.

Prosperi. Tai, ką pasakei popiet, man priminė mano vaikus, kurie nenori dalintis ta pačia patirtimi (tą patį galima būtų pasakyti ir apie vyrą, žmoną, kolegą... Žodžiu, tuos, kurie mums brangūs). Klausiu: kiek siekia mano atsakomybė už juos ir ką reiškia gerbti jų laisvę?

Carrón. Mano atsakomybė už juos yra gyventi savo gyvenimą kaip galima intensyviau, t.y. atsakyti Kristui, kuris mane kviečia. Kitais kartais jums jau pateikiau porą pavyzdžių, kurie man visam laikui paaiškino problemą. Vienas yra susijęs su Dievo Motina. Kaip Dievo Motina prisidėjo prie manęs, mano likimo, mano gėrio? Pasakydama „taip“. Pasakydama „taip“ angelo apreiškimui ir „įleisdama“ Kristų į istoriją, ji prisidėjo prie mano gėrio. Paliko man visą nepaliestą laisvę priimti asmenišką sprendimą susidūrus su Kristumi, bet kaip ji prisidėjo prie manęs? Išgyvendama savo ryšį su Viešpačiu. O kitas akivaizdus pavyzdys iškyla priešais mus su kunigu Giussani. Ką padarė kunigas Giussani kiekvienam iš mūsų? Atsakė į tą malonę, kuri jam buvo suteikta, nuo pat seminarijos atsakė į savo žmogiškumo nuojautą, tą virpesį, sukeltą Giacomo Leopardi žodžių, kurie galėjo rasti atsakymą tik Žodyje, tapusiam kūnu. Atsakydamas šiai malonei, mums apie ją paskelbė liudydamas: jis prisidėjo prie mūsų žmogiškojo išsipildymo gerbdamas mūsų laisvę. Nėra taip, kad norėdamas gerbti mūsų laisvę, nieko nedarė. Priešingai, darė viską, kas buvo jo valioje, kad gyventų, gyventų priešais mus, bet tuo pat metu iš mūsų neatėmė nė kruopelės energijos, kurią turime įdėti, vis kartodamas, kad „penkiasdešimt metų aš žiūrėjau ir priėmiau žmones [...] remdamasis vien gryna laisve, gryna laisve!“.

Akivaizdu, kad vaikų atveju, tai atsitinka kelyje, dirbant: aštuoneri metai nėra tas pat, kas šešiolika. Tačiau mes esame atsakingi Kristui, kuris mus kviečia, nes tik taip galime liudyti savo vaikams intensyvų būdą išgyventi tikrovę, kuris gali jiems mesti iššūkį, patraukdamas jų laisvę. Kaip galite patirti su savo vaikais, nėra kažkokios formulės (net kai manote, kad sugebėjote ją primesti). Kodėl? Nes yra orumas, vaiko asmens didingumas. Ir jei Paslaptis priėmė tokį būdą, maldaudama mūsų laisvės, tik pagalvokit, ar mes galime elgtis kitaip! Nenorėčiau smulkiai detalizuoti, tačiau, mano nuomone, tikroji problema nėra organizuoti vaikams gyvenimą, bet pirmiausia gyventi jiems matant, kartu vertinti per žinias išgirstą naujieną, sėkmę ar nesėkmę mokykloje ir darbe, senelio ligą ir t.t.

Prosperi. Dabar du klausimai apie meilės jausmų branduolio perkėlimą.

Pirmas: Carrón sakė, kad „reikia perkelti savo meilės jausmų branduolį nuo savęs į Tu. Tačiau kada taip pagalvojome apie Jėzų? Kada nuo spalio tikrai šitaip apie Jį pagalvojome?“. Aš net nesuprantu, ką Carrón nori pasakyti. Man atrodo, kad dažnai galvoju apie Kristų, tačiau, man regis, čia kalbama apie kitokį lygmenį, norėčiau geriau suprasti.

Antras, susijęs su šiuo: buvo pasakyta, kad būtina perkelti meilės jausmų branduolį nuo savęs į Tu, veikiantį tikrovėje. Ar šis Tu sutampa su draugija? Arba kuo yra su ja susijęs?

Carrón. Mūsų drama, draugai, išreiškta pirmajame klausime: „aš net nesuprantu, ką Carrón nori pasakyti“. Galime būti čia, priklausyti judėjimui ir nesuprasti, ką tai reiškia. Na, reiškia tai, ką anksčiau sakėme apie Krikštą: „Aš nebesu aš, mano vardas yra Kristaus vardas – gailestingumas“. Kadangi iš patirties nežinome, kas tai yra, dažnai tai susiauriname iki draugijos. Tada suprantu antrąjį klausimą: „Ar šis Tu sutampa su draugija?“.

Noriu jums pasiūlyti kunigo Giussani tekstą, kuris nedviprasmiškai atsako į šiuos klausimus. Jis yra Memores Domini namuose, kur jam paskiria dainą, ir jis sako: „Labai graži ir muzika, ir kaip sudainuota, ir žmogiški jausmai: draugystė ir brolystė, ir draugijos nuotykiškas [Giussani pripažįsta viską: muzikos grožį, draugystę, kartu esančių draugijos nuotykiškas]. Ir vis dėlto, jei būtų galima išvardinti visus dalykus, kaip aš dabar išvardinau, ir viskas, ir būtų primirštas kažkas kitas [tai yra Kristus] – priimtas ir atpažintas (kad geriau suprastume!), bet primirštas, ir neiškiltų Jo vardas iš dialogo akcentų, iš noro būti išgirstiems, iš noro išgirsti Jį; jei neturėtų savo asmenybės, jei neturėtų absoliučiai išskirtinio veido, bruožų, nesupainiojamų net su tais, kuriuos Jis pats sukūrė, kaip savo ženklą...“. Nesumenkina nieko, ypač nesumenkina Jo, atskiros asmenybės, absoliučiai išskirtinio veido, bruožų, nesupainiojamų su tuo, kas turėtų būti Jo ženklas.

Jei to nesuprantame, vėl susiauriname ženklo prasmę. Nes kunigas Giussani kalba apie Kristų (visada!), kaip apie absoliutą nenuginčijamą išskirtinumą: „Jei tai nėra atsimenamas (atminimas), ištariamasis (malda) objektas, apmąstomas su nuostaba ir malonumu, taip stipriai, kad pavirsta džiaugsmu dėl esaties („Mano širdis džiūgauja, nes Tu gyveni“); jei bėga dienos ir neištariamasis „Tu“, išskyrus paskubomis kartojant formules“, tuomet galima išgyventi nuostabią draugystę su kitais žmonėmis, galima turėti patenkinanti darbą, tačiau to nebus gana. Vėliau tai pakartoja: „Su visa pagarba, atsidavimu, netgi su visu įmanomu jausmingumu, tam tikru švelnumu, kurį kartais jaučiame... tačiau pirmąją tai, kas turėtų būti tik laikinas ženklas [buvimas kartu, ta draugija].

Taip pat sako: „Būkime atidūs, nes Kristus tarp mūsų gali būti viso pasaulio žmogiškumo šaltinis, pilnas džiaugsmo ir draugysčių, formaliai nepriekaištingų motyvų ir oficialios pagalbos, kuriuos apčiuopiamai, konkrečiai mums pasiruošęs suteikti, tačiau Jėzus gali būti sumenkinamas iki „antkapyje iškalto gražios moters paveikslas“. Jėzus mums gali būti toks, net kai būname kartu, tuomet aišku, kad nežinosime, ką reiškia, kad Jis turi išskirtinį veidą, visiškai nesupainiojamus bruožus. Mes Jo tikrai neneigiame, bet tai, kas pirmąją, yra prisirišimas prie ženklo.

Tačiau „negaliu mylėti, jei ši žinia, atminimas ir garbinimas, ir paklusnumas, ir mokinytė, ir sekimas, ir žvilgsnis, trokštantis išmokti, ir ryžtas pasiaukoti iki pat mirties, su kuriais apie Tave galvoju, į Tave žiūriu, Tavimi seku, jei visa tai netampa konkrečiu, taip konkrečiu, kad Tu tampi, o Viešpatie, tas, kurį myliu: Tu esi, Viešpatie, tas, kurį myliu. „Ko žmogus trokšta labiau nei tiesos?“ Kas yra tiesa? Esantis žmogus, esantis *žmogus*: Kristus negali nublankti prieš gražių ir džiugių veidų draugiją, kuri turėtų būti tik apie Jį užsimenantis ženklas! Tai įvyksta, kai Jam sakome „Tu“ iš tiesų, su visa „aš“ sąmone“.

Viename pokalbyje su Memores Domini novicijais jis atsako į klausimą, ar Kristus sutampa su artimiausia draugija (kalba apie mūsų bendruomenę, apie mūsų Broliją!): „Sutampa, ne! Instrumentinis ryšys – taip! Kristus jūsų ugdymui naudoja namus [bendruomenę, Broliją]. Bet dėti viltis į namus [bendruomenę, Broliją] reiškia remtis kažkuo, kas gali būti nutrauktas ir sugniuždytas per akimirką, jei Kristus nepalaiko. Todėl mano viltis yra Kristuje, ne namuose [bendruomenėje, Brolijoje]“. Bet ir vėl jam neduoda ramybės: o ar be draugijos negrįžtama į abstraktumą? Ir jis praranda kantrybę (aš taip pat): „Pats aiškiausias palyginimas yra Eucharistijos sakramentas. Niekur kitur Jėzus Kristus netampa toks tikras, kaip konsekruotoje duonoje: netgi susitapatina (po pašventinimo „duonos pavidalu yra visas gyvasis Jėzus Kristus“, kaip sako Katekizmas). Tačiau mūsų viltis nėra perkelta į „duonos pavidalą“: ji glūdi Tame, kuris tikrai yra „duonos pavidalu“, Jėzuje Kristuje, mūsų Viešpatyje. Mūsų viltis yra Dievo, tapusio žmogumi, paslapyje,

kuri tampa apčiuopiama konsekruotoje duonoje“. Bažnyčioje Kristus nieko taip nepanaudoja, kaip konsekruotą duoną: susitapatina. Tačiau mano viltis nėra pašventinta duona; Jis ateina pas mus konsekruotoje ostijoje ir ši konsekruota ostija – kaip darydavo pirmieji krikščionys, kurie ją laikydavo namuose: įsivaizduokite, koks galingas priminimas! – turi neįtikėtiną atminimo galią. Tačiau mano viltis nėra ten: yra Tame, kuris yra ten.

Prosperi. Kaip susijęs bendruomeninio metodo aspektas su asmeninio darbo būtinumu? Sakei, kad bendruomenės reiškinys yra būdas įveikti riziką. Tačiau mano patirtyje atrodo, kad tai tampa atsakomybės perdavimu bendruomenei. Koks yra skirtumas?

Carrón. Skirtumą mums vakar nurodė kunigas Giussani, nerandu geresnio paaiškinimo už šį, t.y. bendruomeninis lygmuo neatstoja laisvės (todėl neprieštarauja darbui, lygiai taip pat, kaip prieš tai kalbėjome apie malonės ir laisvės ryšį), bet yra sąlyga, kad ji pasireikštų. Pakartokime pateiktą pavyzdį: „Jei aš padėsiu buksmedžio sėklą ant stalo, tai net ir po tūkstančio metų (tarus, jog visa taip ir liks) niekas neišaugs. Jei aš paimsiu šią sėklą ir pasodinsiu į žemę, iš jos išaugs augalas. *Humus* neatstoja sėklos neredukuojamos energijos, nepakartojamo „individualumo“: *humus* yra sąlyga sėklai augti. Bendruomenė yra tas matmuo ir ta sąlyga, reikalingi, kad žmogiškoji sėkla duotų vaisių“.

Mes esame kartu būtent tam, kad vieni kitiems padėtume. Nesakome, kad norėdami tvirtinti atskirą asmenį, neturėtume daryti Rekolekcijų kartu... Ne, tačiau jei perleidžiame atsakomybę už gyvenimą bendruomenei ar Brolijai, tada pasiduodame, nebeaugame, nebesivystome. Įsivaizduokime vaikną, kuris eina į mokyklą. Būti su klasės draugais ir mokytoju yra sąlyga išmokti, tačiau neišmokstama savaime; jei nesiims darbo (nes niekas negali atstoti jo laisvės), niekada neišmoks, t.y. neužaus. Abu šie dalykai eina drauge.

Problema glūdi tame, kad mes dažnai, kaip rodo šis klausimas ir kiti prieš tai buvę, supriešiname dalykus: malonę ir laisvę, „aš“ ir bendruomenę, Kristų ir draugiją. Viskas tampa priešprieša. Tiesa, kad niekada negaliu „atplėšti“ Kristaus nuo ženkle; tačiau negaliu Jo sumenkinti iki ženkle, negaliu turėti su Juo ryšio, jei Jis neturi savojo veido, absoliučiai išskirtinio, nesupainiojamų bruožų. Kitaip susiauriname Kristų iki mūsų buvimo drauge, įsivaizduokite, kur nusirisime taip darydami, kai gyvenimas mums atneš skausmą ir mirtį... Jei Kristus nėra absoliučiai išskirtinis veidas, kaip galime atsakyti į visus savo poreikius, pavyzdžiui, kad dalykai išliktų amžinai? Ar gali mūsų buvimas kartu atsakyti į teisingumo, gėrio, meilės poreikį? Ar tai įmanoma be prisikėlusio Kristaus asmens?

Prosperi. Paskutinė klausimų grupė apie sekimo prasmę.

Pirmas: kad leistumėmės atgimti iš naujo, nepakanka bet kokios draugijos palaikymo. Kokios įtakos tai turi mūsų santykių tvirtumui Brolijoje?

Antras: ar gali geriau paaiškinti, ką reiškia sekti charizma? Nes lengva susikurti tam tikrus vaizdinius. Kaip patikrinti, kad iš tiesų sekame, o ne tiesiog ketiname tai daryti?

Paskutinis: kada sekimas autoritetu yra laisvas?

Carrón. Koks yra Brolijos tikslas?

1) *Brolijos tikslas yra judėjimas*

Kunigas Giussani Brolijos Rekolekcijų asamblėjoje sakė: „Numanau, kad kažkas susitiko Comunione e Liberazione ir kad supranta, jog tokiu būdu Dievas pašaukė kiekvieną iš mūsų gyventi tikėjimu. Taigi Brolija yra to žmogaus, kuris brandžiai pradėjo suprasti [būtent tai:], kad jo gyvenimo prasmė yra gyventi tikėjimu Bažnyčioje ir Kristuje. Todėl prisijungia prie kitų, jam brangių ir taip pat brandžiai jaučiančių šį dalyką, kad teiktų vieni kitiems išskirtinę pagalbą, būtų kaip veiksmingas, vaisingas, ugdantis ženklas, rodantis, kaip vėliau gyventi visą bendruomenės gyvenimą. Brolija turi tą patį tikslą kaip ir judėjimas – subrandinti mūsų širdį, ugdyti mus brandžiam dalyvavimui tikėjime, t.y. žmogiškume, savo žmogiškume. Brolija yra judėjimo patirtis, kuri tampa gyvenimo aplinka, siekiančia apimti visą gyvenimą. Taigi pirmoji Brolijos pasekmė yra tai, kad kiekvienas, kuris joje dalyvauja, jaučiasi atsakingesnis už judėjimą. Nereiškia, kad visi turi dalyvauti diakonijoje ar paskirti save vienam ar kitam judėjimo dalykui. Sakau, kad visų pirma reikia išgyventi esmines judėjimo savybes, pradedant nuo bet kokio dalyko: nuo ligos, nuo žinios laikraštyje, nuo nepatogumo ar nuo kitų džiaugsmo. Brolijos gyvenimo praktikavimas skatina dalyvauti misijoje, reikštis, kad parodytume kitiems tą dalyką, kurio, regis, niekas nepastebi, tai didžiulė pasaulio neteisybė: „pas savuosius atėjo, o savieji to nepastebėjo, pasibeldė į savo namų duris, o savieji neatidarė“.

2) *Brolija yra viena*

„Atskiros grupės, į kurias ši plati draugija susirenka, yra grupės, kuriose gyva vienintelė Brolija. Brolija yra viena [vienintelė]; tai buvo pripažinta oficialaus Šventojo Sosto dokumento“. „Todėl Šventasis Sostas patvirtino ne atskiras Brolijas, bet Comunione e Liberazione Broliją, nes Comunione e Liberazione Brolija yra priklausymo Viešpačiui patirtis, kurią norime išgyventi iki galo“.

Taigi kartu susirenkame laisva valia, kad išgyventume Comunione e Liberazione patirtį, nes nesekame žmonėmis, bet patirtimi, kurią Bažnyčia pripažino. „Brolijos tikslas šiuo metu yra priminti, kad Kristus yra viskas, yra atpažinti Jį, esantį tarp mūsų, ir padėti vieni kitiems gyventi tokiu sąmoningumu, kol jis taps įprastas. Brolijos gyvenimas paremtas šiuo priminimu ir iškytančiu pavyzdžiu. Brolijos patirtis turi savus įrankius: esminis yra pagrindinis judėjimo [gyvenimo] mokymas, nes į šią patirtį norime vis labiau įsigilinti; pirmiausia, tai dalykai, kuriuos sakome [metinėse Rekolekcijose ir susitikimuose]: juos būtina lyginti su savimi. Vėliau yra ir kiekvienos grupės darbas. Bet tai ateina galiausiai, nes atskira grupė nėra kriterijaus šaltinis: kriterijus gaunamas sekant normas ir direktyvas, kylančias iš judėjimo gyvenimo, pagal pagrindinį mokymą, nuorodų, ateinančių iš centrinės Diakonijos (kuri yra vienintelis autoritetingas organas, pripažintas [Brolijos] Statuto)“ ir tų, kas jai priklauso.

Pažvelkime kartu, kaip kunigas Giussani, savo genialiu diskretiškumu suvokia Brolijos grupių gyvenimą ir funkciją: „Brolija nustato regulą [...], pirma, bendruomeninė malda; antra, paklusnumas Brolijos Centrui, sekimas; trečia, bendras fondas, ketvirta, bendradarbiavimas dėl judėjimo, bet kokia tarnystė judėjimui“.

3) *Bendras fondas yra vienas*

Dėl bendro fondo norėčiau šiek tiek pasigilinti: iš viso to, kas iki šiol pasakyta, galime suprasti, kad *bendras fondas taip pat yra vienas*, o Brolija jį laikė ir siūlė tokiu būdu (patikslinsiu ne tik naujiems, bet visiems):

- Asmeninis įsipareigojimas;
- Periodiškai kas mėnesį (gimė iš idėjos, kad bendras fondas galėtų būti tam tikra atlyginimo dalis, todėl turinti įtakos tam, kaip naudojame materialines gėrybes; neturtas);

□ *Laisvai* pasirinkta suma. Kunigas Giussani sakė: „Prisidėjimas prie bendro fondo yra privalomas ir laisvas: privalomas, nes visi prie jo turi prisidėti; laisvas, visiškai laisvas dėl sumos“.

Todėl nuspręskite visiškai laisvai: nesvarbu, ar duosi eurą, nes negali duoti daugiau, tą sakau ypač žmonėms, kurie mums pranešė apie iškilusius sunkumus dėl darbo, ir tiems pensininkams, kurie mums parašė ar paskambino; perskaitysiu jums vieną laišką, kaip pavyzdį: „Man labai gaila, bet privalau jums pranešti, kad esu priversta sumažinti mėnesio sumą bendram fondui 2010–siems metams. Per paskutinius trylika metų, nuo tada kai mirė mano vyras, visada stengiausi vykdyti priimtą įsipareigojimą nesumažindama sumos, nepaisant trijų vaikų, kuriuos reikėjo užauginti ir leisti į mokslus. Deja, dabar gana rimta liga man neleidžia užsiimti papildomais darbais ir gyvenu iš pensijos. Tačiau galiu jus patikinti, kad nors perpus sumažėja suma, dvigubai išauga prisirišimas ir sąmoningumas dėl Brolijos, ir kad Brolija yra priemonė, kurią man suteikė Viešpats, kad galėčiau patirti, jog tikrovė yra Jo įrankis ir ženklas“.

Šis įsipareigojimas yra pirmiau už bet kokia iniciatyvą savo bendruomenei, karitatyvinio pobūdžio veiklas, misijas ar kt. Bendras Brolijos fondas skirtas *kurti bendrą darbą – judėjimą* ir tai, kaip mus išmokė, daug daugiau tarnauja Dievo garbei nei bet kokia kita parama, net ir teisinga, tam tikriems žmonėms ar darbams. Tai mus ugdo ir atveria pirmiausia įvertinti kriterijų, pagal kurį darome visus dalykus.

Galime įsitikinti, kad įsipareigojimas, kurį vėliau laisvai galime priimti, kad paremtume taip pat ir kitas iniciatyvas, yra tikras, jei mums leidžia mylėti ir būti atsakingesniems bendram Brolijos fondui (tai taip pat parodo iniciatyvos ar darbo gerumą, nes tai turi mus dar labiau atverti vieninteliam darbui); nes kitaip vertiname pagal simpatijas ar instinktyviai.

Todėl prašau jūsų patikrinti, ar ir kaip iki pat šio dienos jūsų priimtas įsipareigojimas bendram fondui atitinka šiuos kriterijus.

Pabaigsiu telegrama, kurią išsiuntėme Popiežiui: „Šventenybe, „Ar žmogus, kai pasensta, gali gimti iš naujo?“, šis Nikodemo klausimas suteikė pavadinimą kasmetinėms *Comunione e Liberazione* Brolijos Rekolekcijoms, kuriose dalyvavo 26.000 žmonių ir tūkstančiai kitų, prisijungusių prie mūsų iš 74 šalių. Prisikėlęs Kristus yra vienintelis, kuris įgalina „aš“ atgimimą, suteikdamas naują būdą žiūrėti, vertinti ir priimti tikrovę. Jis mums tampa bendralaikiškas Bažnyčioje, kad išgelbėtų visą žmogų, čia ir dabar, ir kad užpildytų begalinį teisingumo poreikį, esantį kiekvienoje širdyje. To atgarsius galėjome išgirsti Jūsų laiške Airijos katalikams. Atmindami kunigą Giussani, kurio dėka Jėzus mums tapo artimas, atnaujiname savo sekimą jo charizma, kuri penktus metus po jo mirties nuolat mus augina, vis patiriant, kad Kristus neatėjo į pasaulį tam, kad priimtų žmogaus darbą, bet kad kiekvieną iš mūsų pakviestų tikram religingumui. Nekantraudami prisiglausti prie Jūsų gegužės 16 dieną, kaip vaikai prie labai žmogiško tėvo, verkiančio dėl Kristaus kūno žaizdų, kaip matėme Maltoje, iš Rimini miesto meldžiamės už Jus, žavintį liudijimą apie iš Dvasios atgimstantį naują žmogų, kuris savo žodžiu ir veiksmais mums parodo tikėjimo atitikimą gyvenimo poreikiams, t.y. krikščioniško įvykio, nugalinčio žinojimo ir tikėjimo atskyrimą, vertingumą žmonėms. Meldžiame Dievo Motiną, kad būtume vis labiau „prilipę“ prie Kristaus, kaip Jonas ir Andriejus, o Jums kartu su pasaulyje išsibarsčiusiomis mūsų bendruomenėmis sakome: ačiū, Šventenybe!“.